

ХОКЕЙ-81/82

30 коп.

ДОВІДНИК-КАЛЕНДАР

ХОКЕЙ-81/82

ДОВІДНИК-КАЛЕНДАР

ХОКЕЙ-81/82

ДОВІДНИК-КАЛЕНДАР

КИЇВ
«ЗДОРОВ'Я»
1981

ББК 75.579я2
7А8.6(083)
Х70

Упорядник Д. Ф. ГЕРАСИМЕНКО

Автори довідника: В. Боденчук, В. Вихованець, Д. Герасименко, М. Дорошенко, П. Лейко, О. Липенко, В. Осипчук, В. Погорілий

Фото Б. ХОВХУНА

Рецензент майстер спорту СРСР В. В. МАЄВСЬКИЙ

Х $\frac{60902-172}{M209(04) - 81}$ 162.81.4202000000

© Видавництво
«Здоров'я», 1981

НОВИЙ СЕЗОН — НОВІ НАДІЇ

На марші 36-й

Чемпіонат країни 1981—1982 років розпочався матчами 12 команд вищої ліги. Вони проведуть між собою по 4 матчі, тобто кожен колектив на першому етапі матиме по 44 гри.

Далі команди вирішуватимуть різні завдання. Після завершення чемпіонату світу та Європи, що пройде в квітні 1982 року в Фінляндії, боротьба в першості країни буде продовжена в трьох групах.

У першій з них гратимуть чотири кращі колективи, що й розподілять між собою нагороди першості. Цей турнір триватиме одне коло.

У другій групі, до якої увійде наступна четвірка команд, заключне змагання пройде в чотири кола. Ці колективи розіграють 5—8-е місця.

У третій групі виступатимуть чотири команди вищої ліги, що посядуть на першому етапі чемпіонату 9—12-е місця, і чотири кращі колективи першої ліги. Тут також буде проведено чотири кола, але команди вищої ліги зустрічатимуться лише з командами першої ліги. Таким чином, у цій групі будуть остаточно з'ясовані місця 9—12-е у вищій і 1—4-е у першій лігах. Турнірні таблиці для обох четвірок будуть вестись окремо. Після закінчення турніру команда вищої ліги, що посіде 12-у сходинку, поступиться місцем у старшому класі радянського хокею найсильнішому колективі першої ліги.

У підсумку клуби вищої ліги проведуть таку кількість матчів: перша четвірка — 47 (44 + 3), друга — 56 (44 + 12), третя — 60 (44 + 16). Передбачено, що заключний етап першості команди другої і третьої груп проведуть у квітні-травні 1982 року, коли збірна СРСР, складена з гравців команд першої четвірки, виступатиме на світовій першості.

Колективи першої ліги, 16 команд, також на першому етапі зіграють в чотири кола, по 60 матчів кожний. А другий етап вони проведуть так: перша четвірка (за 1—4-е місця) в чотири кола з клубами вищої ліги, які боротимуться за 9—12-е місця. Ці команди першої ліги загалом проведуть по 76 матчів (60 + 16).

Ще у двох групах буде по шість команд. Вони зіграють між собою у двоколових турнірах і визначать місця: 5—10-е і 11—16-е. Команди обох шісток проведуть по 70 матчів (60 + 10). Команди, що посядуть 14—16-е місця, залишать першу лігу.

Зміниться структура проведення змагань і у другій лізі, де Україну представлятимуть харківське «Динамо» і київський «Машинобудівник». Якщо раніше цей дивізіон за географічно-територіальним принципом

ділився на дві зони, то нині 34 команди будуть розбиті на три зони — 12, 11 і 11 клубів. По завершенні 4-колових зональних змагань по 2 кращих команди з кожної зони з нульовим активом очок почнуть новий турнір у два кола (10 ігор) за три путівки до першої ліги, а три клуби-невдахи (по одному з кожної зони), також з нулем очок, у два кола (4 гри) сперечатимуться за право залишитися у другій лізі. З нею розпрощається команда, яка виявиться останньою у цій трійці, і її місце посідає переможець класу «Б».

Харків'яни і кияни включені до Західної зони (12 команд). Їхніми суперниками будуть СКА МВО, «Торпедо» (Тольятті), «Верстатобудівник» (Казань), ВІФК та «Іжорець» (обидва — Ленінград), «Латвіяс Берзс» (Рига), «Кренгольм» (Нарва), «Торпедо» (Ярославль), «Кристал» (Електросталь) і «Спартак» (Архангельськ).

Насиченим буде і міжнародний календар. Уже пройшли турніри на Кубок європейських чемпіонів і Кубок Канади. За традицією перед Новим роком Москва прийматиме провідні команди світу, які виборюватимуть «Приз «Известий», а вже наступного року проїдуть ігри чергового чемпіонату світу. Крім того, відбудеться чимало матчів на приз газети чехословацьких комуністів «Руде право», товариських ігор між збірними, клубами. Деякі радянські команди виступлять у традиційних міжнародних турнірах.

Календар ігор 36-го чемпіонату СРСР. Вища ліга

- 26 вересня 1981 року (субота), 1 тур
- «Динамо» Москва — «Спартак» Москва
 - «Торпедо» Горький — «Сокіл» Київ
 - «Хімік» Воскресенськ — «Іжсталь» Іжевськ
 - «Кристал» Саратов — ЦСКА Москва
- 27 вересня (неділя)
- «Крила Рад» Москва — «Динамо» Рига
 - «Трактор» Челябінськ — СКА Ленінград
- 28 вересня (понеділок), 2 тур
- «Динамо» М — «Сокіл»
 - «Торпедо» — «Спартак»
 - «Хімік» — ЦСКА
 - «Кристал» — «Іжсталь»
 - «Крила Рад» — СКА
 - «Трактор» — «Динамо» Р
 - «Хімік» — «Кристал»
 - «Сокіл» — «Хімік»
- 1 жовтня (четвер), 3 тур
- «Спартак» — «Кристал»
 - «Сокіл» — «Хімік»
- 2 жовтня (п'ятниця)
- ЦСКА — «Крила Рад»
 - «Іжсталь» — «Трактор»
 - «Динамо» Р — «Торпедо»
 - СКА — «Динамо» М
- 3 жовтня (субота), 4 тур
- «Спартак» — «Хімік»
 - «Сокіл» — «Кристал»
- 4 жовтня (неділя)
- ЦСКА — «Трактор»
 - «Іжсталь» — «Крила Рад»

- «Динамо» Р — «Динамо» М
- СКА — «Торпедо»

7 жовтня (середа), 5 тур

- «Динамо» М — ЦСКА
- «Спартак» — СКА
- «Торпедо» — «Іжсталь»
- «Сокіл» — «Динамо» Р
- «Хімік» — «Трактор»
- «Кристал» — «Крила Рад»

10 жовтня (субота), 6 тур

- «Крила Рад» — «Хімік»
- ЦСКА — «Іжсталь»
- «Трактор» — «Кристал»
- «Торпедо» — «Динамо» М
- «Динамо» Р — «Спартак»
- СКА — «Сокіл»

13 жовтня (вівторок), 7 тур

- «Крила Рад» — «Торпедо»
- «Трактор» — «Динамо» М
- «Хімік» — СКА
- «Кристал» — «Динамо» Р

14 жовтня (середа)

- ЦСКА — «Спартак»
- «Іжсталь» — «Сокіл»

15 жовтня (четвер), 8 тур

- «Динамо» М — «Крила Рад»
- «Трактор» — «Торпедо»
- «Хімік» — «Динамо» Р
- «Кристал» — СКА

16 жовтня (п'ятниця)

- ЦСКА — «Сокіл»
- «Іжсталь» — «Спартак»

19 жовтня (понеділок), 9 тур

- «Динамо» М — «Хімік»
- «Торпедо» — «Кристал»

20 жовтня (вівторок)

- «Спартак» — «Трактор»
- «Сокіл» — «Крила Рад»
- «Динамо» Р — «Іжсталь»
- СКА — ЦСКА

21 жовтня (середа), 10 тур

- «Динамо» М — «Кристал»
- «Торпедо» — «Хімік»

22 жовтня (четвер)

- «Спартак» — «Крила Рад»
- «Сокіл» — «Трактор»
- «Динамо» Р — ЦСКА
- СКА — «Іжсталь»

25 жовтня (неділя), 11 тур

- «Крила Рад» — «Трактор»
- ЦСКА — «Торпедо»
- «Кристал» — «Хімік»
- СКА — «Динамо» Р
- «Іжсталь» — «Динамо» М

26 жовтня (понеділок)

- «Спартак» — «Сокіл»

28 жовтня (середа), 12 тур

- «Крила Рад» — «Іжсталь»
- «Трактор» — ЦСКА

29 жовтня (четвер)

- «Динамо» М — СКА
- «Торпедо» — «Динамо» Р
- «Хімік» — «Сокіл»
- «Кристал» — «Спартак»

30 жовтня (п'ятниця), 13 тур

- «Крила Рад» — ЦСКА
- «Трактор» — «Іжсталь»

31 жовтня (субота)

- «Динамо» М — «Динамо» Р
- «Торпедо» — СКА
- «Хімік» — «Спартак»
- «Кристал» — «Сокіл»

3 листопада (вівторок), 14 тур

- «Спартак» — «Торпедо»
- «Сокіл» — «Динамо» М
- «Динамо» Р — «Крила Рад»
- СКА — «Трактор»

4 листопада (середа)

- ЦСКА — «Кристал»
- «Іжсталь» — «Хімік»

- 5 листопада (четвер), 15 тур
85. «Спартак» — «Динамо» М
86. «Сокіл» — «Торпедо»
87. «Динамо» Р — «Трактор»
88. СКА — «Крила Рад»

- 6 листопада (п'ятниця)
89. ЦСКА — «Хімік»
90. «Іжсталь» — «Кристал»

- 12 листопада (четвер), 16 тур
91. «Динамо» М — «Іжсталь»
92. «Торпедо» — ЦСКА
93. «Хімік» — «Крила Рад»
94. «Кристал» — «Трактор»
95. «Динамо» Р — «Сокіл»
96. СКА — «Спартак»

- 15 листопада (неділя), 17 тур
97. «Крила Рад» — «Кристал»
98. «Спартак» — «Динамо» Р
99. «Трактор» — «Хімік»
100. «Іжсталь» — ЦСКА

- 16 листопада (понеділок)
101. «Динамо» М — «Торпедо»
102. «Сокіл» — СКА

- 19 листопада (четвер), 18 тур
103. ЦСКА — СКА
104. «Іжсталь» — «Динамо» Р
105. «Кристал» — «Торпедо»
106. «Хімік» — «Динамо» М

- 20 листопада (п'ятниця)
107. «Крила Рад» — «Сокіл»
108. «Трактор» — «Спартак»

- 21 листопада (субота), 19 тур
109. ЦСКА — «Динамо» Р
110. «Іжсталь» — СКА
111. «Кристал» — «Динамо» М
112. «Хімік» — «Торпедо»

- 22 листопада (неділя)
113. «Крила Рад» — «Спартак»
114. «Трактор» — «Сокіл»

- 25 листопада (середа), 20 тур
115. «Динамо» М — «Трактор»
116. «Торпедо» — «Крила Рад»

- 26 листопада (четвер)
117. «Спартак» — ЦСКА
118. «Сокіл» — «Іжсталь»
119. «Динамо» Р — «Кристал»
120. СКА — «Хімік»

- 27 листопада (п'ятниця),
21 тур
121. «Крила Рад» — «Динамо» М
122. «Торпедо» — «Трактор»

- 28 листопада (субота)
123. «Спартак» — «Іжсталь»
124. «Сокіл» — ЦСКА
125. «Динамо» Р — «Хімік»
126. СКА — «Кристал»

- 1 грудня (вівторок), 22 тур
127. ЦСКА — «Динамо» М
128. «Трактор» — «Крила Рад»
129. «Хімік» — «Кристал»
130. «Іжсталь» — «Торпедо»
131. «Сокіл» — «Спартак»
132. «Динамо» Р — СКА

- 4 грудня (п'ятниця), 23 тур
133. ЦСКА — «Сокіл»
134. «Іжсталь» — «Спартак»
135. «Хімік» — «Крила Рад»
136. «Кристал» — «Торпедо»

- 5 грудня (субота)
137. «Динамо» М — СКА
138. «Трактор» — «Динамо» Р

- 6 грудня (неділя), 24 тур
139. «Крила Рад» — «Іжсталь»
140. «Спартак» — «Кристал»

- 7 грудня (понеділок)
141. «Динамо» М — «Динамо» Р
142. «Трактор» — СКА
143. «Торпедо» — ЦСКА
144. «Сокіл» — «Хімік»

- 15 січня 1982 року (п'ят-
ниця), 25 тур
145. «Крила Рад» — «Трактор»
146. «Торпедо» — «Динамо» М

- 16 січня (субота)
147. «Сокіл» — «Кристал»
148. «Спартак» — «Хімік»
149. «Динамо» Р — «Іжсталь»
150. СКА — ЦСКА

- 17 січня (неділя), 26 тур
151. «Крила Рад» — «Динамо» М
152. «Торпедо» — «Трактор»

- 18 січня (понеділок)
153. «Спартак» — «Сокіл»
154. «Хімік» — «Кристал»
155. «Динамо» Р — ЦСКА
156. СКА — «Іжсталь»

- 20 січня (середа), 27 тур
157. «Динамо» М — «Трактор»

- 21 січня (четвер)
158. ЦСКА — «Спартак»
159. «Іжсталь» — «Сокіл»
160. «Хімік» — «Торпедо»
161. «Кристал» — «Крила Рад»
162. «Динамо» Р — СКА

- 24 січня (неділя), 28 тур
163. «Динамо» М — «Хімік»
164. «Спартак» — «Динамо» Р
165. «Трактор» — «Кристал»
166. «Сокіл» — СКА
167. «Іжсталь» — ЦСКА
168. «Торпедо» — «Крила Рад»

- 27 січня (середа), 29 тур
169. ЦСКА — «Крила Рад»
170. «Хімік» — «Трактор»
171. «Кристал» — «Динамо» М
172. «Іжсталь» — «Торпедо»
173. «Динамо» Р — «Сокіл»
174. СКА — «Спартак»

- 30 січня (субота), 30 тур
175. «Динамо» М — «Іжсталь»

176. «Трактор» — ЦСКА
177. «Хімік» — СКА
178. «Кристал» — «Динамо» Р

- 31 січня (неділя)
179. «Крила Рад» — «Сокіл»
180. «Торпедо» — «Спартак»

- 1 лютого (понеділок), 31 тур
181. «Динамо» М — ЦСКА
182. «Трактор» — «Іжсталь»
183. «Хімік» — «Динамо» Р
184. «Кристал» — СКА

- 2 лютого (вівторок)
185. «Крила Рад» — «Спартак»
186. «Торпедо» — «Сокіл»

- 4 лютого (четвер), 32 тур
187. ЦСКА — «Кристал»
188. «Іжсталь» — «Хімік»

- 5 лютого (п'ятниця)
189. «Спартак» — «Трактор»
190. «Сокіл» — «Динамо» М
191. «Динамо» Р — «Крила Рад»
192. СКА — «Торпедо»

- 6 лютого (субота), 33 тур
193. ЦСКА — «Хімік»
194. «Іжсталь» — «Кристал»

- 7 лютого (неділя)
195. «Спартак» — «Динамо» М
196. «Сокіл» — «Трактор»
197. «Динамо» Р — «Торпедо»
198. СКА — «Крила Рад»

- 20 лютого (субота), 34 тур
199. «Крила Рад» — ЦСКА
200. «Торпедо» — «Іжсталь»
201. «Кристал» — «Хімік»
202. «Сокіл» — «Спартак»
203. СКА — «Динамо» Р

- 21 лютого (неділя)
204. «Трактор» — «Динамо» М

- 23 лютого (вівторок), 35 тур
205. ЦСКА — «Динамо» Р

206. «Іжсталь» — СКА
 207. «Хімік» — «Сокіл»
 208. «Кристал» — «Спартак»
- 24 лютого (середа)
 209. «Динамо» М — «Торпедо»
 210. «Трактор» — «Крила Рад»
- 25 лютого (четвер), 36 тур
 211. ЦСКА — СКА
 212. «Іжсталь» — «Динамо» Р
 213. «Хімік» — «Спартак»
 214. «Кристал» — «Сокіл»
- 26 лютого (п'ятниця)
 215. «Динамо» М — «Крила Рад»
 216. «Трактор» — «Торпедо»
- 28 лютого (неділя), 37 тур
 217. «Спартак» — ЦСКА
 218. «Сокіл» — «Іжсталь»
- 1 березня (понеділок)
 219. «Крила Рад» — «Хімік»
 220. «Торпедо» — «Кристал»
 221. «Динамо» Р — «Трактор»
 222. СКА — «Динамо» М
- 2 березня (вівторок), 38 тур
 223. «Спартак» — «Іжсталь»
 224. «Сокіл» — ЦСКА
- 3 березня (середа)
 225. «Крила Рад» — «Кристал»
 226. «Торпедо» — «Хімік»
 227. «Динамо» Р — «Динамо» М
 228. СКА — «Трактор»
- 5 березня (п'ятниця), 39 тур
 229. ЦСКА — «Іжсталь»
- 6 березня (субота)
 230. «Крила Рад» — «Торпедо»
 231. «Динамо» М — «Кристал»
 232. «Трактор» — «Хімік»
 233. «Динамо» Р — «Спартак»
 234. СКА — «Сокіл»

- 9 березня (понеділок), 40 тур
 235. ЦСКА — «Торпедо»
 236. «Іжсталь» — «Крила Рад»
 237. «Хімік» — «Динамо» М
 238. «Кристал» — «Трактор»
- 10 березня (вівторок)
 239. «Спартак» — СКА
 240. «Сокіл» — «Динамо» Р
- 13 березня (субота), 41 тур
 241. «Крила Рад» — «Динамо» Р
 242. «Торпедо» — СКА
- 14 березня (неділя)
 243. «Динамо» М — «Сокіл»
 244. «Трактор» — «Спартак»
 245. «Хімік» — «Іжсталь»
 246. «Кристал» — ЦСКА
- 15 березня (понеділок), 42 тур
 247. «Крила Рад» — СКА
 248. «Торпедо» — «Динамо» Р
- 16 березня (вівторок)
 249. «Динамо» М — «Спартак»
 250. «Трактор» — «Сокіл»
 251. «Хімік» — ЦСКА
 252. «Кристал» — «Іжсталь»
- 19 березня (п'ятниця), 43 тур
 253. «Спартак» — «Торпедо»
 254. «Сокіл» — «Крила Рад»
- 20 березня (субота)
 255. ЦСКА — «Трактор»
 256. «Іжсталь» — «Динамо» М
 257. «Динамо» Р — «Кристал»
 258. СКА — «Хімік»
- 21 березня (неділя), 44 тур
 259. «Спартак» — «Крила Рад»
 260. «Сокіл» — «Торпедо»
- 22 березня (понеділок)
 261. ЦСКА — «Динамо» М
 262. «Іжсталь» — «Трактор»
 263. «Динамо» Р — «Хімік»
 264. СКА — «Кристал»

ПІДСУМКИ, ЦИФРИ, ФАКТИ

На бистрині благополуччя

Чи не диво: малесенька шайба, а збирає навколо себе велику аудиторію. І не просто велику, а часом багатомільйонну, коли до цієї справи прилучається телебачення. А прилучається воно часто, бо хокей займає в його програмах чільне місце. Як розмови про погоду, дискусії на «льодову тему» не знають географічних меж, мовних перешкод, соціальних бар'єрів.

Маленька шайба... Вона трохи нагадує метеорит, котрий сам по собі інколи крихітний, а осяває півнеба, бо мчить із космічною швидкістю, а розпускає за собою велетенський хвіст-шлейф. Світ не знає динамічної, стрімкішої гри. Вона захоплює, полонить душу, вражає карколомним перебігом подій, мужністю гравців, їхньою віртуозністю та кмітливістю.

Часом задаємо собі питання: яким він буде — хокей майбутнього? І не знаходимо відповіді. Та ось минулий сезон, нарешті, дав нам таки змогу мовби заглянути в прийдешнє хокею. Яке воно? За «натурою», як кажуть, не треба далеко ходити. Згадаймо останній чемпіонат світу та Європи в Швеції, спробуймо відтворити в уяві гру збірної нашої країни. Саме їй дісталися титули найсильнішої.

Пригадуєте рахунок — 1 : 13? Так закінчилася гра зі шведами, господарями майданчика. Судячи по результату, перемога нашим хлопцям далася легко. Де ж бо... стільки шайб закинуто! Насправді це був матч, в якому обидві сторони показали все, на що здатні. Шведи боролися до останнього, з повною віддачею, не впадали у відчай, як і личить срібному призеру першості світу. Та їм протистояла команда, в якій не було вразливих місць. Недарма визнані спеціалісти не приховували: радянські хокеїсти показали хокей майбутнього. В. Костка (президент Хокейного союзу ЧССР): «Не уявляю, як можна так сильно грати». Учасник матчу Д. Седерстрем: «Це — найбільше диво, яке я коли-небудь бачив. І найстрашніше те, що мені довелося це відчутися самому».

На шведському льоду знову добуте благополуччя нашому хокею, що було трохи притмарене поразкою на Олімпійських іграх в Лейк-Плесіді. Тепер, на відстані часу, коли вже заготовляється метал для нових медалей, здається, що на шведському чемпіонаті в нас не було гідних суперників. Але це зовсім не так. Команда ЧССР, переживаючи зміну поколінь, залишається винятково боездатною, тактично неспіддат-

ливою, в окремих поєдинках спроможною виграти в будь-кого. Маючи хороші резерви, повернулися на передові позиції шведи. Трохи розгубленими були фіни. Але то, очевидно, наслідок тренерських помилок, упущень в морально-вольовому загартуванні гравців. Осібно стоять канадці. Вони знову не спроogliлися зібрати всіх своїх кращих легіонерів. Та при всьому цьому поєдинки за їх участю були окрасою хокею.

Нашу головну команду привели до перемоги Віктор Тихонов і Володимир Юрзінов. Тренерам поталанило мало не максимально реалізувати свою хокейну ерудицію. В успіхові збірної їхній внесок важить якщо не половину, то принаймні третю частку... Ясно одне, що в даному разі Тихонов і Юрзінов здійснили те, що навряд чи кому б іншому вдалося. В усіх компонентах гри нашої льодовій дружині не було рівних.

Перемога в світовій першості була, по суті, запрограмована заздалегідь. До того ж, при не зовсім сприятливому збігу обставин: давали про себе знати і олімпійська поразка, і те, що розпалася провідна трійка — розпрощався з хокеєм Михайлов, захворів Харламов. Рівноцінної заміни, як на перший погляд, цій ланці не було. А без явного лідера наша збірна в останні роки не вирушала на головні турніри. Захопившись цією проблемою, створенням провідної трійки, тренери могли зайти геть в тупик, засмикати гравців і їм, здається, не було б за що дорікати: за один сезон не так то просто сформувати ударну ланку нападу.

Та Тихонов і Юрзінов знайшли єдино правильний вихід із критичної ситуації. Вони без поспіху, вдумливо і неухиливо вели пошук відразу кількох ланок. І стиль збірної набув нової якості: кожна трійка могла вирішити долю того чи іншого матчу. Отже, тягар відповідальності ліг порівну на весь колектив.

Кожен учасник у зустрічах світової першості був налаштований на повну самовіддачу і, якщо треба, самопожертву для досягнення мети, відзначався мужністю, непохитною волею. Згадаймо хоча б, як по-дорослому сміливо вступав у силові поєдинки з досвідченими льодовими асами наш наймолодший гравець Хомутов і неодноразово виходив переможцем, хоч на вигляд він далеко не атлетичного складу.

Та при всьому цьому в збірній ще залишилися проблеми, які треба розв'язати. Найбільш нагальна — підготовка кваліфікованих захисників.

Значно пожвавився минулорічний чемпіонат країни, чому посприяв новий календар. Яка безкомпромісна боротьба точилася за вихід до першої шістки. Подібної емоціональної напруги ще не знали ні самі хокеїсти, ні болільники.

Незвична висока температура була на льоду перед проміжним фінішем. Якщо склад трійки призерів уже практично визначився — ЦСКА, «Спартак», столичне «Динамо», то змагання за інші три вакансії досягло

критичного стану. Челябінський «Трактор», доклавши неймовірних зусиль, зумів увімкнути «п'яту швидкість» і, мов експрес, поривався угору турнірної таблиці. На своєму майданчику він однаково впевнено розправлявся як з провідними клубами, так і з найближчими конкурентами. Але так само завзято атакували «Торпедо», ризьке «Динамо», «Сокіл», «Крила Рад».

Візьмемо матч четвертого кола «Сокіл» — ЦСКА. Яким твердим горішком були цього разу кияни для лідера. Господарі атакували так активно, що, здавалося, їх на полі вдвоє більше за суперників. Частенько армієць, який володів шайбою, блокувало відразу двоє хокеїстів «Сокола». Навіть такий майстер обводки, як Сергій Макаров, у багатьох епізодах зоставався статистом. Як не старалися захисники Фетісов і Бабінов, визнані «льодові гротмейстери» не встигали за перебігом подій, помилялися. Виняткове завзяття киян, здавалося, ось-ось буде винагороджене. Та сольний прохід Макарова, що вдався йому в кінці матчу, геть перекреслив їхні зусилля.

У цій зустрічі, до речі, були ніби сфокусовані чи не більшість характерних рис минулого сезону. З піднесенням, як і вихованці А. Богданова, діяли проти лідера більшість клубів, намагаючись недолки в майстерності компенсувати винятковою працездатністю, відчайдушністю. Та в чемпіонів завжди вистачало і фізичних ресурсів, і витримки, і наполегливості щоразу доводити свою перевагу. Не зашкодив і новий календар, укладачі якого сподівалися створити, так би мовити, штучний офсайд незмінному фавориту в заключній стадії першості, поставивши перед ним бар'єр із п'яти найсильніших команд. Але армієць встигли, як і в минулому, достроково створити надійний запас очок. І вже перед фінальними іграми, по суті, визначилися й інші призері — спартаківці й столичні динамівці. Тож практично вирішувалося єдине питання: які ще три колективи складуть першу «шістку», що само по собі було неабияким успіхом. Четверте місце вже майже гарантоване було челябінцям, а ось за дві вакансії між рижанами, «Соколом», «Крилами Рад» і «Торпедо» йшла вкрай загострена суперечка.

В умовах сучасного хокею, коли перебіг подій на майданчику став значно насиченішим, а окремі прийоми виконуються за частки секунди, ціна індивідуального обігрування суперника значно зросла. І в цьому плані армієць Москви пішли далеко вперед. З'явилися хокеїсти високого рівня і в лавах спартаківців, челябінців і торпедівців. Вони вміють одійти від схеми й діяти залежно від ситуації. Тут пальму першості слід віддати Петрову. Він ніби й рухається не дуже швидко, а встигає бути там, де треба. Сміливо атакує суперника в зоні нападу, першим прагне відібрати втрачену шайбу. Легко з ним грати партнерам. Навряд чи яскраво розкрилося б обдарування Хомутова, якби поруч із ним не було такого майстра. Дебютант збірної в потрібний момент, коли вже, здається, найшла коса на камінь, теж уміє несподівано обіграти кількох захисників і воротаря. В спартаківців високим класом

володіють Шепелев, Шалімов і Капустін. У челябінців — Микола Марков, Белоусов, Шорін, Шумаков, мужніють Биков і Лапшин.

Парад імен... Що не кажіть, а минулий сезон був, як ніколи, щедрий на хокейні обдарування. Вони з'явилися чи не в кожному клубі.

Особно хочеться сказати про «Сокіл». Якщо в перші роки перебування у вищому ешелоні радянського хокею кияни в основному піклувалися про те, щоб зберегти місце «під сонцем», то тепер уже можна сказати: період акліматизації завершився, що й підтверджує високе місце в турнірній таблиці.

Складний іспит успішно склали наші земляки, довели, що не ликом шиті. Далєбі! Позаду лишилися «бородаті» старожили когорти: «Крила Рад», «Торпедо», «Хімік» — ті клуби, в яких «соколята» шойно запозичували льодової грамоти.

Знайшли підхід кияни і до спартаківського стилю, завдали срібним призерам чи не найвідчутніших очкових втрат. І це теж своєрідне моральне надбання наших земляків. Неподоланою перешкодою були тільки ЦСКА й столичне «Динамо». Пригадується поєдинок четвертого кола «Динамо» (Москва) — «Сокіл». Гості запропонували високий темп, жорсткий пресинг, перебігували суперників, а шайби влітали в їхні ворота. Не виручило й те, що вихованці А. Богданова змагалися чотирма трійками проти трьох динамівських. Господарі майданчика на активність киян відповідали швидкими й точними пасами, трималися спокійно, вичікуючи слушні нагоди для гострих випадів, і виграли — 9:2.

Та без таких поразок, без ризику (виступали ж на майданчику суперників), не виробити тактичної гнучкості. Бо якщо раніше «Сокіл» в основному покладався на гру від оборони (та й не всі клуби ще сприймали їх усерйоз), то нині треба доводити свою перевагу у «відкритому» варіанті, вчитися стрімко переходити від оборони до атаки.

Сміливість і прозорливість киянських тренерів «окупилася» якісними зрушеннями в тактиці, бо кожна поразка ставала хорошим уроком, з неї завжди робилися належні висновки. Під кінець сезону ми побачили команду, в арсеналі якої (хай інколи фрагментарно) проявлялися всі сучасні чинники. Оборона, очолювана Шундровим, в окремих матчах перетворювалася на неприступну фортецю, на фоні мобільної колективної гри виразно вимальовувалися й індивідуальні якості хокеїстів, що виражалися в блискучих сольних рейдах, прихованих пасах, влучних кидках.

Сміливість А. Богданова і його помічників О. Фадєєва та Б. Самовича проявлялася і в тому, що вони більшість зустрічей проводили чотирма трійками напад, довіряли молодим, давали їм змогу загартуватися, набути навичок боротьби з відомими хокейними асами. І новачків, зокрема Земка, Земченка і Овчинникова, було не впізнати. В недалекому майбутньому вони цілком реально претендуватимуть на провідні ролі.

Розкривається неординарне обдарування нападаючого Шастіна, кращого бомбардира клубу. Шайба, закинута ним у ворота торпедівців, і вивела «Сокіл» у першу шістку. Якщо цей хлопчина і надалі так сумлінно дбатиме про свою хокейну освіту, в новому сезоні він ще більше порадує нас.

Напрочуд здібний Давидов: швидкий, рухливий, винятково координований атлет. Часом обіграє відразу кількох захисників, буквально «стріляє» по воротах із будь-якої відстані. Та кращі свої риси не завжди реалізує, інколи його не розуміють партнери або він їх. Буває, уникає боротьби. І все ж відчувається, що хокеїст на порозі зрілості. Коли Давидов, маючи безсумнівний природний хист, вестиме за собою товаришів по команді, він протиснеться до когорти найкращих гравців країни.

«Сезон знайомства» — так можна сказати про гру Наріманова, який був лідером свердловського «Автомобіліста». Тривалий час він не міг знайти спільної мови з партнерами — Давидовим і Дьоміним, а, можливо, й не прагнув того щиро, вважаючи себе великим майстром. Недарма в одному інтерв'ю А. Богданов закинув на його адресу: «Наріманов після вдалого старту аж здивувався, що в нас стільки очок. Та ми все-таки сподіваємося, що він візьме собі за приклад шлях становлення свого колишнього одноклубника Шепелева, який перший рік у «Спартаку» теж нічим себе не проявив, а тепер став одним із кращих».

З молодечим завзяттям змагалися ветерани: Дьомін, Данько, Сибірков, Ісламов, Андрєєв. У захисті в поті чола трудилися Горбушин, Менченков, Ладигін, Сидоров. На жаль, менш азартно, ніж раніше, мчав на ворота суперників улюбленець киянських болільників — Бабашов.

У грі клубів-середняків були помітні різкі перепади. Це стосується і «Сокола». До цього певною мірою зумовив і новий календар. Адже більшість клубів прагнула уже зі старту «забронювати» місце в першій шістці, вірніше, зробити серйозну заявку на нього. На дїях киян особливо помітно позначилася тривала зимова перерва, яку вони провели дуже спокійно, не маючи хороших спаринг-партнерів для тренувань. Воднораз уперше до молодіжної збірної були закликані Земко, Земченко і Овчинников, до другої — Сидоров, Шастін, Наріманов і Давидов. Це «розукомплектування» теж далось взнаки.

Нестабільність для середняків, як на думку А. Богданова, — справа природна. Їм доводиться значно більше затрачати нервової і фізичної енергії, ніж гравцям провідних клубів. Тому і в складі «Сокола», за винятком, мабуть, Шундрова, не було жодного хокеїста, який би всі матчі відіграв на одному диханні. Нагадувала про себе втомата, наступали «мертві паузи», коли як не старайся, а шайба не слухається. Траплялося, що команда недооцінювала свої можливості. Все це пояснюється труднощами становлення. Нині в колективі підібралися здібні виконавці. Тож маємо підстави чекати від «Сокола» нового злету.

Підсумкова таблиця першого етапу

	І	В	Н	П	Ш	О
1. ЦСКА	44	36	5	3	268—98	77—11
2. «Спартак»	44	30	6	8	220—124	66—22
3. «Динамо» М	44	25	8	11	192—115	58—30
4. «Трактор»	44	21	5	18	168—148	47—41
5. «Динамо» Р	44	20	6	18	148—138	46—42
6. «Сокол»	44	20	5	19	151—152	45—43
7. «Крила Рад»	44	19	7	18	143—146	45—43
8. «Торпедо»	44	19	7	18	137—153	45—43
9. «Хімік»	44	18	2	24	154—169	38—50
10. СКА	44	15	4	25	122—205	34—54
11. «Салават Юлаєв»	44	6	3	35	110—226	15—73
12. «Динамо» Мн	44	3	6	35	89—228	12—76

Без глядачів

Фінальний турнір за 1—6-те місця

Результати ігор. ЦСКА: з «Спартаком» — 8:5, «Динамо» М — 7:2, «Трактором» — 4:4, «Динамо» Р — 7:3, «Соколом» — 5:1; «Спартак»: з «Динамо» М — 4:1, «Трактором» — 6:0, «Динамо» Р — 1:3, «Соколом» — 4:5; «Динамо» М: з «Трактором» — 11:1, «Динамо» Р — 2:6, «Соколом» — 7:2; «Трактор»: з «Динамо» Р — 3:1, «Соколом» — 3:2; «Динамо» Р: з «Соколом» — 2:6.

Підсумкова таблиця найсильнішої шістки 35-го чемпіонату СРСР

	І	В	Н	П	Ш	О
1. ЦСКА	49	40	6	3	299—113	86
2. «Спартак»	49	32	6	11	240—141	70
3. «Динамо» М	49	27	8	14	215—134	62
4. «Трактор»	49	23	6	20	178—172	52
5. «Динамо» Р	49	22	6	21	163—157	50
6. «Сокол»	49	22	5	22	167—173	49

На початку першості організатори турніру вважали, що фінальні ігри найсильніших команд стануть найцікавішою подією чемпіонату. Але призери 35-ї першості Радянського Союзу стали відомі ще до фіналу. Лише «Трактор», рижани та «Сокол» мали шанси змінити своє турнірне становище. Та друга трійка першості також не добилася змін.

Отже, одноколового турніру з п'яти ігор виявилось обмаль для того, щоб змінити становище учасників після 44 матчів попередньої частини першості.

Навіть в такій спокійній ситуації найпевніше виступили арміїці, що втратили лише очко у грі з «Трактором» (четверте за сезон у зустрічах з уральцями). Інші клуби виступили нерівно.

Найвлучнішими гравцями фінального турніру за системою «гол + пас» стали: Капустін («Спартак») — 9 (7+2), Хомутов (ЦСКА) — 8 (6+2), Балдеріс («Динамо» Р) — 7 (5+2), Макаров (ЦСКА) — 7 (5+2), Жлуктов (ЦСКА) — 6 (4+2).

У згаданій ситуації, коли результати більшості ігор не мали надто великого значення, всі фіналісти надали змогу випробувати свої сили на найвищому рівні групі юних гравців. Так, у ЦСКА грали Синіцин, Васильєв та Халізов, у «Спартаку» — Спінін та Тюриков, «Динамо» М — Яшин, «Тракторі» — Воронінський, Івін та О. Мальцев, ризькому «Динамо» — Нікітін, Толстих та Крамської, «Соколі» — Подузов, Нікулін та Ширяєв.

Деякі матчі пройшли надто нервово та грубо — три найнекоректніші гри першості припали саме на фінальний турнір. У них зустрічалися між собою «Спартак», ризьке «Динамо» та «Сокол».

Глядачі, втомлені напруженими заключними іграми попереднього турніру та подіями чергової першості світу та Європи, в ці теплі травневі дні неохоче відвідували змагання — майже всі матчі фінальної частини пройшли при напівпорожніх трибунах. Навіть у Києві, де протягом попереднього турніру трибуни Палацу спорту були заповнені вщерть...

Лауреати сезону

Кращий хокеїст. У традиційній анкеті тижневика «Футбол-хоккей», що проводилась втринадцяте, взяли участь 74 спортивних журналісти газет, журналів, радіо, телебачення, ТАРС, АПН, видавництва. За перше місце в анкеті, як відомо, нараховується три очка, за друге — два, за третє — одне очко.

Нагадаємо, що лауреатами попередніх референдумів були: 1968 р. — А. Фірсов (ЦСКА), 1969 р. — А. Фірсов (ЦСКА), 1970 р. — В. Коноваленко («Торпедо»), 1971 р. — А. Фірсов (ЦСКА), 1972 р. — О. Мальцев («Динамо» М) і В. Харламов (ЦСКА), 1973 р. — В. Харламов (ЦСКА), 1974 р. — В. Третяк (ЦСКА), 1975 р. — В. Третяк (ЦСКА), 1976 р. — В. Третяк (ЦСКА), 1977 р. — Х. Балдеріс («Динамо» Р), 1978 р. — Б. Михайлов (ЦСКА), 1979 р. — Б. Михайлов (ЦСКА), 1980 р. — С. Макаров (ЦСКА).

У 1981 р. журналісти назвали своїм лауреатом воротаря ЦСКА і збірної команди країни, заслуженого майстра спорту СРСР Владислава Третяка. Він отримав 42 перших місця, 13 — других і 6 — тре-

тіх, що складало в сумі 158 очок з 222 можливих (71 процент). Рік тому Сергій Макаров набрав 156 очок з 207 можливих (75 процентів).

Далі за арміємцем розмістились його колеги по збірній Радянського Союзу заслужені майстри спорту СРСР Олександр Мальцев («Динамо» М) — 121 очко, Сергій Капустін («Спартак») — 53, Сергій Макаров (ЦСКА) — 35, Володимир Петров (ЦСКА) — 28, Валерій Васильєв («Динамо» М) — 20, Олексій Касатонов (ЦСКА) і Віктор Шалімов («Спартак») — по 7, Микола Дроздецький (ЦСКА) — 6, Олександр Скворцов («Торпедо») — 3, Володимир Крутов (ЦСКА) і Юрій Шундров («Сокол») — по 2, Сергій Шепелев («Спартак») і Микола Макаров («Трактор») — по 1.

Отже, згадувались прізвища 14 хокеїстів з 6 клубів вищої ліги. 13 з них носять титули чемпіонів шведського чемпіонату світу. Лише киянин Ю. Шундров не має такого гучного титулу, але надійною, самовідданою, зрештою майстерною грою воротар «Сокола» привернув увагу журналістів.

Кращий хокеїст сезону 1980—1981 років народився в 1952 році. Він дворазовий олімпійський чемпіон, восьмиразовий чемпіон світу, семиразовий чемпіон Європи, десятиразовий чемпіон СРСР. У 1974, 1979 і 1981 роках називався кращим воротарем чемпіонатів світу. Чотири рази ставав кращим хокеїстом Радянського Союзу. В складі збірної країни провів 226 матчів.

«Про Владислава Третяка, — сказав капітан чемпіонів світу Валерій Васильєв, — який, до речі, разом зі мною дебютував у чемпіонаті світу 1970 року, написано і сказано, мабуть, стільки, що пора видавати окрему книжку «Відгуки про Третяка»... Сезон у Третяка склався не зовсім вдало — незадовго до чемпіонату світу Владик зламав ногу, пропустив багато ігор і тренувань і, за його словами, сильно нервував. Але хвилювання було зайвим — у першому ж матчі з голландцями стало ясно, що Третяк залишився Третяком — як завжди спокійним, розважливим і надійним. Словом, хоча Владик грає під номером двадцятим, у команді він як завжди перший номер».

Чемпіони СРСР. ЦСКА: Третяк, Тижних, Бабінов, Фетісов, Касатонов, Стариков, І. Гімаєв, Волченков, Петров, Харламов, Макаров, Жлуктов, Дроздецький, Анісін, Волчков, Лобанов, Хомутов, Герасимов, Панін, Зибін, Курдін, Крутов.

Срібні медалі. «Спартак»: Дорошенко, Саприкін, Коротков, Казачкін, Кучеренко, Михайлов, Ричков, Куликов, Шалімов, Шепелев, Капустін, Тюменев, Кожевников, Євстифеев, Тарасов, Рудаков, О. Орлов, І. Орлов, Костилев, Александров.

Бронзові медалі. «Динамо» М: Мишкін, Паюсов, Васильєв, Первухін, Білялетдінов, Орлов, Сліпченко, Мальцев, О. Голіков, В. Голіков, О. Семенов, В. Семенов, Светлов, Шкурдюк, Фроліков, Природін, Варянов, Дев'ятов, Шашов.

Шість кращих. Після завершення сезону були названі кращі хокеїсти країни — символічна перша п'ятірка і воротар. Ними стали: воротар Третяк (ЦСКА), пара захисників Васильєв («Динамо» М) — Касатонов (ЦСКА) і трійка нападаючих Макаров (ЦСКА) — Мальцев («Динамо» М) — Капустін («Спартак»).

6+10+18. Президія Федерації хокею СРСР визначила 34 кращих хокеїстів сезону 1980—1981 років (6 воротарів, 10 захисників і 18 нападаючих). До списку за алфавітом увійшли воротарі: Дорошенко («Спартак»), Мильников (СКА), Мишкін («Динамо» М), Третяк (ЦСКА), Тижних (ЦСКА), Шундров («Со-

кол»); захисники: Бабінов (ЦСКА), Білялетдінов («Динамо» М), Васильєв («Динамо» М), І. Гімаєв (ЦСКА), Касатонов (ЦСКА), Коротков («Спартак»), Макаров («Трактор»), Первухін («Динамо» М), Федоров («Торпедо»), Фетісов (ЦСКА);

нападаючі: Антипов («Динамо» Р), Белоусов («Трактор»), Варнаков («Торпедо»), В. Голіков («Динамо» М), Дроздецький (ЦСКА), Жлуктов (ЦСКА), Капустін («Спартак»), Ковін («Торпедо»), Крутов (ЦСКА), Ларіонов («Хімік»), Лебедев («Крила Рад»), Макаров (ЦСКА), Мальцев («Динамо» М), Петров (ЦСКА), Скворцов («Торпедо»), Хомутов (ЦСКА), Шалімов («Спартак»), Шепелев («Спартак»).

До списку увійшли представники 10 клубів вищої ліги (немає гравців «Салавата Юлаєва» і мінського «Динамо»). Уперше серед кращих хокеїстів сезону бачимо представника київського «Сокола» — Юрія Шундрова. Зазначимо, що до списку не потрапив цілий ряд відомих майстрів, серед яких московські арміїці Стариков, Лутченко, Харламов, динамовець Москви О. Голіков, рижанин Балдеріс та інші.

Призи «Труда». Редакція газети «Труд» шляхом опитування фахівців хокею щомісяця визначала кращого хокеїста. Лауреатами ставали: Балдеріс («Динамо» Р), Лебедев («Крила Рад»), Капустін («Спартак»), Мальцев («Динамо» М), Третяк (ЦСКА) і Макаров (ЦСКА).

Призи вручено

Газети «Известия» для кращого бомбардира чемпіонату за системою «гол+пас» — **Сергію Макарову** (ЦСКА). Його доробок становить 79 балів (42 + 37). Нинішня сума армієця, до речі, — рекордна для призу газети «Известия». С. Макаров зумів поліпшити свій же кращий результат сезону 1979/1980 років — 68 балів (29 + 39). Серед лідерів бомбардирів минулого сезону бачимо також спартаківця Сергія Капустіна — 61 (36 + 25), московського армієця Миколу Дроздецького — 58 (30 + 28), челябінця Володимира Белоусова — 58 (23 + 35), Віктора Жлуктова (ЦСКА) — 55 (29 + 26), Віктора Шалімова («Спартак») — 53 (21 + 32).

Приз газети «Известия» засновано в сезоні 1965/1966 років. Першим його володарем став видатний радянський хокеїст Анатолій Фірсов (ЦСКА). Протягом перших 20 чемпіонатів СРСР призи кращим бомбардирам не вручались, але найвлучніший хокеїст за різними системами підрахунків визначався щороку. Тому подаємо повний список кращих бомбардирів усіх чемпіонатів країни (Р — рік завершення першості, П — прізвище хокеїста і команда, за яку він виступав, І — кількість ігор, проведених командою, Ш — кількість закинутих шайб, а з 1970 року і результативних передач).

Р	П	І	Ш
1947	А. Тарасов (ВПС)	7	14
1948	В. Бобров (ЦБЧА)	18	52
1949	О. Гуришев («Крила Рад») і І. Новиков (ВПС)	18	29
1950	В. Шувалов (ВПС)	22	31
1951	В. Бобров (ВПС)	15	41
1952	В. Бобров (ВПС)	17	34
1953	В. Шувалов (ВПС)	21	44
1954	Б. Бекашев (ЛБО)	16	34
1955	О. Гуришев («Крила Рад»)	18	41
1956	В. Гребенников («Крила Рад»)	28	46
1957	О. Гуришев («Крила Рад»)	30	32
1958	О. Гуришев («Крила Рад»)	34	40
1959	К. Локтев (ЦСК МО)	27	27
1960	Р. Сахаровський («Торпедо»)	30	36
1961	О. Короленко («Металург» Новокуз.)	30	23
1962	Є. Грошев («Крила Рад»)	30	38
1963	В. Александров (ЦСКА)	37	53
1964	В. Циплаков («Локомотив»)	36	28
1965	О. Альметов (ЦСКА)	36	40
1966	А. Фірсов (ЦСКА)	36	41
1967	В. Старшинов («Спартак»)	44	47
1968	В. Старшинов («Спартак»)	44	46
1969	О. Якушев («Спартак»)	42	50
1970	В. Петров (ЦСКА)	44	51
1971	О. Мальцев («Динамо» М)	40	56
			(36+20)
1972	В. Харламов (ЦСКА)	32	43
			(26+17)
1973	В. Петров (ЦСКА)	32	49
			(27+22)
1974	В. Анісін («Крила Рад»)	32	48
			(22+26)
1975	В. Петров (ЦСКА)	36	53
			(27+26)

Р	П	І	Ш
1976	В. Шалімов («Спартак»)	36	53
			(28+25)
1977	Х. Балдеріс («Динамо» Р)	36	63
			(40+23)
1978	В. Петров (ЦСКА)	36	56
			(28+28)
1979	В. Петров (ЦСКА)	44	63
			(26+37)
1980	С. Макаров (ЦСКА)	44	68
			(29+39)
1981	С. Макаров (ЦСКА)	49	79
			(42+37)

«Три бомбардири», встановлений газетою «Труд» для найрезультативнішої трійки нападаючих, — арміяцям Москви С. Макарову, В. Жлуктову і В. Крутову, які виступаючи разом, закинули у ворота противників 92 шайби (42, 25 і 25 шайб відповідно, причому Жлуктову не зараховано чотири шайби, закинуті в співдружності з іншими партнерами). Далі йдуть спартаківці В. Шалімов, С. Шепелев і С. Капустін, на рахунку яких 85 шайб (21, 28 і 36 шайб відповідно).

Приз «Справедливої гри», встановлений редакцією журналу «Огонек», — хокеїстам ЦСКА. Вони набрали 328 очок (200 умовних очок + 396 хвилин штрафного часу — 268 закинутих шайб). На другому місці спартаківці — 343 очки (200 + 363 — 220). Далі йдуть команди: «Динамо» М — 371 (200 + 363 — 192), «Трактор» — 372 (200 + 340 — 168), «Торпедо» — 413 (200 + 350 — 137), «Крила Рад» — 480 (200 + 423 — 143), СКА — 499 (200 + 421 — 122), «Сокил» — 500 (200 + 451 — 151), «Хімік» — 507 (200 + 461 — 154), «Динамо» Мн — 529 (200 + 418 — 89), «Динамо» Р — 534 (200 + 482 — 148) і «Салават Юлаєв» — 594 (200 + 504 — 110).

Оскільки редакція «Огонька» визначила володаря призу, виходячи з результатів лише основного етапу чемпіонату, то подивимось, як розмістились команди на «лаві штрафників» після 44 матчів, проведених кожною. Найменший «урожай» штрафних хвилин зібрали хокеїсти «Трактора» — 340 хвилин. Далі йдуть: «Торпедо» — 350, «Спартак» і «Динамо» М — по 363, ЦСКА — 396, «Динамо» Мн — 418, СКА — 421, «Крила Рад» — 423, «Сокил» — 451, «Хімік» — 461, «Динамо» Р — 481 і «Салават Юлаєв» — 504 хвилини.

Принагідно скажемо і про «лідерів» серед порушників правил в індивідуальному заліку. Минулого сезону перепусткою до списку 15 членів «клубу штрафників» стали 43 хвилини штрафного часу. В порівнянні з сезоном 1979/1980 років пропускний ценз знизився на три хвилини.

Отже, «лава штрафників»:

1. Веригін («Хімік») — 64 хв	9. В. Голіков («Динамо» М) — 52
2. Сидоров («Сокил») — 63	10. Борисов («Крила Рад») — 48
3. Дурдін («Динамо» Р) — 60	11. Вожяков («Торпедо») — 47
4. Дев'ятириков («Салават Юлаєв») — 57	12. Кузнецов («Хімік») — 46
5. Бородулін («Салават Юлаєв») — 56	13. Щуренко («Хімік») — 45
6. Локотко (СКА) — 56	14. Дьомін («Сокил») — 44
7. Лавров (СКА) — 56	15. Шалаєв («Салават Юлаєв») — 43
8. Ковін («Торпедо») — 54	

Уперше відсутні в списку хокеїсти ЦСКА і «Спартак». Не мають тут своїх представників також «Трактор» і мінське «Динамо».

Після ігор п'ятого кола, яке провели перші шість команд, «лава штрафників» дещо змінилась. Зокрема, очолив список порушників киянин Менченков — 72 хвилини штрафу. Бачимо тут і вже знайомих Сидорова, Дурдіна, В. Голікова, Дьоміна, а також «поповнення»: Кучеренка («Спартак»), Білялетдінова («Динамо» М), Ємельяненка («Динамо» Р), Тимофеева («Трактор»), Фетисова, Петрова і Бабінова з ЦСКА та інших.

Зниження результативності

Хоча 35-й чемпіонат країни серед команд вищої ліги після закінчення чотирикологового турніру було продовжено ще змаганням у двох групах, результативність так і не перевищила показники першості 1979—1980 років. Тоді в 264 матчах 12 команд закинули 2050 шайб, що склало в середньому 7,76 шайби за гру.

Минулого сезону в 264 матчах було закинуто 1905 шайб (7,21 шайби за гру). Після тривалої перерви, викликаній участю збірної СРСР у чемпіонаті світу, шість найсильніших клубів продовжили чемпіонат, зігравши між собою в одноколовому турнірі 15 матчів, у ході яких було закинуто 112 шайб (7,46 шайби за гру). Інша шістка команд зустрічалась з найсильнішими командами першої ліги, тому їхню результативність на цій стадії першості не враховуємо. Отже, в підсумку командами вищої ліги в 279 матчах між собою було закинуто 2017 шайб, що склало результативність 7,23 шайби за гру.

Ці 2017 шайб між командами і гравцями розподілились так (подаємо також результативні передачі):

ЦСКА — 299 шайб	Дрозденський 30+28
Нападаючі — 253	Жлуктов 29+26
Макаров 42+37	Крутов 25+15
Хомутов 23+18	«Динамо» М — 215 шайб

Петров 19+24	Нападаючі — 180
Волчков 17+12	Природін 29+12
Лобанов 12+16	В. Голіков 23+16
Анісін 10+13	Светлов 19+15
Панін 10+ 6	О. Семенов 18+14
Харламов 9+16	В. Семенов 16+16
Зибін 9+ 5	Шкурдюк 16+10
Курдін 9+ 5	Мальцев 14+28
Михайлов 4+ 5	О. Голіков 14+14
Герасимов 4+ 1	Дев'ятов 8+ 8
Васильєв 1+ 1	Фроліков 7+10
Захисники — 46	Варянов 7+ 4
Фетісов 13+16	Шашов 5+ 4
Бабінов 11+14	Голубович 2+ 6
Касатов 10+12	Яшин 2+ 6
Стариков 4+ 8	Захисники — 35
Волченков 3+ 3	Первухін 11+ 4
С. Гімаєв 3+ 2	Васильєв 6+ 7
І. Гімаєв 2+ 6	Білялетдінов 6+ 5

«Спартак» — 240 шайб	Сліпченко 4+ 8
Нападаючі — 208	Паюсов 4+ 4
Капустін 36+25	Орлов 3+ 6
Шепелєв 28+20	Глушченков 1+ 0
Шалімов 21+32	
Рудаков 19+13	«Трактор» — 178 шайб
Кожєвников 16+16	Нападаючі — 147
Євстифєєв 16+13	Биков 26+16
Александров 15+ 7	Белоусов 23+35
Тюменєв 13+16	Суханов 21+13
О. Орлов 12+11	Махінько 21+ 8
І. Орлов 10+ 9	Єзовських 14+10
Тарасов 9+ 9	Шорін 8+17
Костилов 8+ 5	Лапшин 7+ 7
Бодунов 3+ 3	Молчанов 7+ 5
Брагін 1+ 5	Рожков 6+ 3
Баймухамєтов 1+ 0	Бухарін 5+ 5
Захисники — 32	Власов 5+ 3
Зубков 8+ 7	Природін 4+ 3
Коротков 6+14	Захисники — 31
Кучеренко 5+ 9	Макаров 15+12
Куликов 5+ 8	Шумаков 8+14
Ричков 5+ 4	Іконников 2+ 8
Казачкін 2+16	Тимофєєв 2+ 3
Михайлов 1+ 3	Парамонов 2+ 2

Сидоренко	1+ 1
Трегубенков	1+ 1
«Динамо» Р	—163 шайби
Нападаючі	—145
Балдеріс	26+24
Антипов	20+13
Абалмасов	20+ 7
Емельяненко	15+ 9
Скосирев	11+ 9
Лубкін	10+11
Тишков	10+ 2
Доброхотов	7+ 7
Шостак	7+ 1
Головков	6+ 1
Коржилов	4+ 7
Репс	3+ 3
Веселов	3+ 0
Васильев	2+ 1
Нікітін	1+ 0
Захисники	— 18
Попихін	5+ 3
Хатулев	4+ 3
Крикунов	3+ 5
Вікулов	3+ 4
Дурдін	1+10
Фрейманіс	1+ 4
Назаров	1+ 2
«Сокіл»	— 167 шайб
Нападаючі	— 137
Шастін	24+ 9
Дьомін	22+ 4
Давидов	16+17
Ісламов	11+14
Данько	10+ 9
Земко	9+ 5
Сибірко	9+ 5
Бабашов	9+ 4
Овчинников	7+ 5
Наріманов	5+21
Земко	5+ 4
Голубович	5+ 2
Комраков	4+ 4
Полежаєв	1+ 6

Захисники	— 30
Горбушин	8+ 7
Сидоров	8+ 5
Андреев	4+12
Менченков	3+ 2
Ладигін	3+ 1
Васюнін	2+ 2
Макарьев	2+ 1
«Крила Рад»	— 143 шайби
Нападаючі	— 127
Анферов	19+17
Кабанов	19+14
Лебедев	17+21
Ромашин	17+ 4
Котов	15+11
Авдеев	12+ 4
Вахрушев	11+ 2
Феденко	6+ 5
Капустін	3+ 8
Гур'єв	3+ 6
Краснов	3+ 3
Афонін	2+ 0
Захисники	— 16
Мурашов	5+ 3
Глухов	4+10
Спирidonов	4+ 2
Терьохін	2+ 7
Канарейкін	1+ 4
«Торпедо»	— 137 шайб
Нападаючі	— 111
Скворцов	19+16
Ковін	16+11
Варнаков	16+10
Кокурін	13+14
Шигонцев	10+13
Павлов	10+10
Власов	9+ 3
Р'янов	7+ 8
Водоп'янов	6+ 9
Фролов	5+ 3
Захисники	— 26
Вязов	12+ 5
Пресняков	6+ 5

Вожаков	4+ 8
Федоров	4+ 8
«Хімік»	— 154 шайби
Нападаючі	— 129
Крутов	23+11
Ларіонов	22+23
Шуренко	21+16
Лаврентьев	16+21
Ермишин	12+ 7
Одинцов	6+ 5
Савцилло	6+ 3
Кудяшов	5+10
Пачкалін	5+ 9
Ефімов	5+ 4
Павлов	3+ 0
Подгорцев	2+ 2
Нікітін	2+ 0
Єрхов	1+ 1
Захисники	— 25
Кузнецов	10+ 9
Веригін	5+ 6
Крючков	4+ 8
Давидкін	3+ 2
Соколов	2+ 3
Гусев	1+ 1
СКА	— 122 шайби
Нападаючі	— 108
Боков	23+ 7
Кузьмін	17+13
Лавров	17+ 6
Попов	11+11
Ан. Андреев	9+ 4
О. Андреев	8+15
Шкляев	7+ 2
Кузнецов	5+ 2
Цветков	3+ 2
Якимов	2+ 2
Павлов	2+ 1
Тепляков	2+ 0
Головін	1+ 4
Рихлов	1+ 1
Захисники	— 14
Локотко	5+ 8

Малюгін	5+ 6
Фалічев	2+ 1
Жуков	1+11
Ледовських	1+ 2
«Салават Юлаєв»	— 110 шайб
Нападаючі	— 84
Юлдашев	18+ 4
Герасимов	12+ 9
Ішматов	11+14
Бородулін	9+ 7
Кропотов	6+ 4
Заїкін	6+ 1
Шангареев	4+ 3
Макаров	3+ 6
Мурдускін	3+ 5
Смирнов	3+ 4
Давлетгареев	3+ 1
Раш. Гімаєв	2+ 1
Хайбуллін	2+ 1
Баймухаметов	1+ 2
Соломатін	1+ 1
Захисники	— 26
Лукошин	6+ 3
Дев'ятириков	5+ 5
Анферов	4+ 3
Шалаєв	3+ 5
Падалко	3+ 1
Козлов	2+ 3
Чистяков	2+ 1
Антипін	1+ 0
«Динамо» Мн	— 89 шайб
Нападаючі	— 77
Варивончик	10+ 5
Агулін	9+ 5
Меленчук	8+ 7
Тукмачов	8+ 5
Кривоносов	8+ 2
Беляєв	7+ 6
Ленковський	7+ 6
Шипіцин	5+ 4
Воронін	5+ 3
Рошин	4+ 2
Захаров	2+ 3
Васильєв	2+ 1

Харламов	2+ 0
Захисники	— 12
Багаєв	7+ 0

Студенков	2+ 2
Новиченко	2+ 1
Ерастов	1+ 1

...і кілька цікавих цифр

Інтерес становить таблиця найвлучніших у своїх командах нападаючих і захисників. При однаковій кількості закинутих шайб перевага надається тому, хто зробив більше результативних передач.

Нападаючі:	Захисники:
1. Макаров (ЦСКА) — 42	1. Макаров («Трактор») — 15
2. Капустін («Спартак») — 36	2. Фетісов (ЦСКА) — 13
3. Природін («Динамо» М) — 29	3. Вязов («Торпедо») — 12
4. Балдеріс («Динамо» Р) — 26	4. Первухін («Динамо» М) — 11
5. Биков («Трактор») — 26	5. Кузнецов («Хімік») — 10
6. Шастін («Сокіл») — 24	6. Горбушин («Сокіл») — 8
7. Крутов («Хімік») — 23	7. Зубков («Спартак») — 8
8. Боков (СКА) — 23	8. Багаєв («Динамо» Мн) — 7
9. Анферов («Крила Рад») — 19	9. Лукошин («Салават Юлаєв») — 6
10. Скворцов («Торпедо») — 19	10. Локотко (СКА) — 5
11. Юлдашев («Салават Юлаєв») — 18	11. Попихін («Динамо» Р) — 5
12. Варивончик («Динамо» Мн) — 10	12. Мурашов («Крила Рад») — 5

Як бачимо, списки очолили брати Макарови: Сергій серед нападаючих, а Микола — захисників. Цікаво, що показники кращих нападаючих майже точно відповідають успіхам у першості їхніх команд, тоді як серед захисників такої закономірності не видно. З форвардів лише лєнінградцеві Бокову вдалось увійти до цього списку вдруге підряд. Серед захисників таких троє: Макаров з «Трактора», причому, як і рік тому назад, з 15 шайбами на першому місці, Локотко і Фетісов.

А ось який вигляд має таблиця реалізації чисельної переваги (ліворуч), а також уміння захищатися при грі в меншості (враховано показники після основного етапу першості):

1. «Динамо» Р — 36 шайб	1. «Спартак» — 19 шайб
2. «Трактор» — 36	2. ЦСКА — 20
3. «Спартак» — 31	3. «Динамо» М — 21
4. ЦСКА — 31	4. «Динамо» Р — 23
5. «Сокіл» — 29	5. «Сокіл» — 25
6. СКА — 29	6. СКА — 27

7. «Хімік» — 29	7. «Крила Рад» — 27
8. «Динамо» М — 24	8. «Трактор» — 29
9. «Торпедо» — 23	9. «Торпедо» — 29
10. «Салават Юлаєв» — 21	10. «Салават Юлаєв» — 29
11. «Крила Рад» — 19	11. «Хімік» — 31
12. «Динамо» Мн — 14	12. «Динамо» Мн — 32

За чотири кола першості судді 19 разів призначали штрафний кидок — булліт. 8 разів ворота скорялися перед атакуючими: Макаров (ЦСКА), Капустін («Спартак»), Белоусов («Трактор»), Антипов («Динамо» Р) — двічі, Лавров (СКА), Кабанов («Крила Рад») і Крутов («Хімік»), а 11 разів залишалися недоторканими: Рудаков, О. Орлов та І. Орлов (усі — «Спартак»), Шкурдюк («Динамо» М), Белоусов («Трактор») — двічі, Тишков («Динамо» Р), Ларіонов, Щуренко, Пачкалін і Кузнецов (усі — «Хімік»).

Клуб хокейних зірок

Клуб найвлучніших хокейних бомбардирів засновано на початку сезону 1979—1980 рр. Засновниками Клубу стали Спорткомітет Міністерства Оборони СРСР, Управління хокею Спорткомітету СРСР і редакція тижневика «Футбол-хоккей».

Значну роботу з метою упорядкування статуту Клубу, розшуку статистичних відомостей зробив тренер Управління хокею Спорткомітету СРСР О. Брусованський.

Клубу одностайно присвоєно ім'я Всеволода Боброва. Він розташований, щоправда, в нижній частині таблиці, але в часи, коли сяяла яскрава зірка цього видатного спортсмена, і внутрішній, і міжнародний хокейні календарі були менш насичені різними турнірами. Середня ж результативність, показана В. Бобровим у офіційних іграх, — 1,75 шайби на гру — лишається недосяжною для кращих радянських хокеїстів. У лідерів вона така: Б. Михайлова — 0,8, В. Александрова — 0,85, В. Старшинова і А. Фірсова — по 0,74 і т. д.

Статут Клубу Всеволода Боброва проголошує, що членом його може стати радянський хокеїст, який закине у ворота суперників 250 шайб в іграх: турнірів Олімпійських ігор, чемпіонатів світу та Європи, першостей СРСР (вища ліга), московських міжнародних турнірів 1967 та 1968 рр., меморіалу Брауна 1964, 1965 та 1967 рр., на призи газет «Известия» та «Руде право», кубків Швеції, Канади, «Кубка виліку».

Межу в 250 шайб прийнято не випадково. Переглянувши список хокейних бомбардирів, можна помітити, що до нього потрапили і гравці перших поколінь, і майстри, які піднесли славу радянського хокею на найвищий рівень, і нині діючі спортсмени.

Отже, за станом на 1 серпня 1981 року Клуб Всеволода Боброва має такий вигляд:
Збірна СРСР

Першість СРСР Разом

1. Б. Михайлов	149	427	576
2. В. Старшинов	83	404	487
3. В. Петров	122	362	484
4. О. Якушев	94	339	433
5. В. Харламов	138	293	431
6. А. Фірсов	82	339	421
7. О. Мальцев	131	289	420
8. В. Александров	73	345	418
9. О. Гуришев	36	379	415
10. В. Вікулов	77	282	359
11. В. Циплаков	1	304	305
12. Б. Майоров	35	252	287
13. В. Бобров	34	243	277
14. В. Козін	—	274	274
15. В. Шадрін	52	213	265
16. К. Локтев	50	213	263
17. В. Гребенников	8	252	260
18. С. Капустін	75	184	259
19. Х. Балдеріс	49	207	256
20. В. Юрзінов	14	241	255
21. О. Альметов	41	211	252
22. В. Шалімов	40	212	252

Після сезону 1980—1981 рр. до Клубу ввійшли четверо нових бомбардирів. Крім О. Альметова, якому «розшукали» необхідну кількість шайб, це С. Капустін, Х. Балдеріс та В. Шалімов. Вони відмінно провели сезон, що минув, результативно виступали в своїх клубах, у збірній країни, і мають непогані шанси незабаром піднятися у верхню частину таблиці.

До нинішнього року до Клубу входили гравці лише п'яти московських команд: ЦСКА, «Динамо», «Спартака», «Крил Рад» та «Локомотива». Тепер до них приєдналося й ризьке «Динамо», в складі якого виступає Х. Балдеріс.

Реальні шанси стати членами Клубу вже найближчим часом мають О. Голіков, О. Бодунов, В. Жлуктов, С. Макаров, М. Дроздецький.

100 бомбардирів вищої ліги

1. Б. Михайлов	— 427	3. О. Гуришев	— 379
2. В. Старшинов	— 404	4. В. Петров	— 362

5. В. Александров	— 345	50. О. Короленко	— 174
6. А. Фірсов	— 339	51. В. Стаін	— 171
7. О. Якушев	— 339	52. С. Петухов	— 171
8. В. Циплаков	— 334	53. Ю. Морозов	— 170
9. В. Харламов	— 293	54. Ю. Репс	— 170
10. О. Мальцев	— 289	55. В. Пряжников	— 162
11. В. Вікулов	— 282	56. В. Чистов	— 162
12. В. Козін	— 274	57. С. Солодухін	— 160
13. В. Гребенников	— 252	58. В. Солодухін	— 156
14. Б. Майоров	— 252	59. Ю. Глазов	— 155
15. В. Бобров	— 243	60. Вік. Полупанов	— 154
16. В. Юрзінов	— 241	61. В. Расько	— 154
17. Є. Грошев	— 234	62. В. Анісін	— 153
18. В. Шувалов	— 220	63. Ю. Волков	— 152
19. А. Федотов	— 215	64. А. Рудаков	— 151
20. В. Панюхін	— 214	65. В. Кузін	— 150
21. К. Локтев	— 213	66. Ю. Лебедев	— 149
22. В. Шадрін	— 213	67. М. Хлистов	— 149
23. В. Шалімов	— 212	68. Є. Шигонцев	— 149
24. О. Альметов	— 211	69. Д. Копченев	— 148
25. О. Голіков	— 211	70. В. Погребняк	— 147
26. О. Мартинюк	— 211	71. В. Жлуктов	— 146
27. О. Мішин	— 211	72. В. Брунов	— 145
28. Х. Балдеріс	— 207	73. Л. Волков	— 145
29. В. Шевелєв	— 207	74. Ф. Лапін	— 144
30. М. Бичков	— 203	75. С. Котов	— 143
31. П. Андреев	— 202	76. В. Кунгурцев	— 143
32. О. Бодунов	— 199	77. М. Бец	— 142
33. О. Уваров	— 198	78. В. Жучок	— 142
34. Вол. Васильєв	— 198	79. Є. Бабич	— 140
35. В. Белоусов	— 197	80. В. Дев'ятов	— 140
36. Ю. Парамошкін	— 195	81. М. Снетков	— 140
37. Б. Бекашев	— 194	82. А. Іонов	— 139
38. Ю. Моїсєєв	— 193	83. С. Мітін	— 138
39. В. Гурєєв	— 190	84. Ю. Крилов	— 136
40. І. Чистовський	— 187	85. В. Новожилов	— 135
41. А. Мотовилов	— 187	86. Ю. Баулін	— 135
42. С. Капустін	— 184	87. В. Нікітін	— 135
43. В. Кисельов	— 184	88. І. Самоchorнов	— 135
44. Є. Зимін	— 184	89. О. Волчков	— 134
45. О. Картаєв	— 184	90. Ю. Чумічкін	— 134
46. П. Природін	— 183	91. М. Сологубов	— 132
47. В. Фоменков	— 183	92. Вік. Ярославцев	— 132
48. В. Якушев	— 182	93. І. Шичков	— 132
49. Є. Мишаков	— 181	94. І. Григор'єв	— 132

95. Ю. Борисов	— 131	98. О. Скворцов	— 131
96. Ю. Копилов	— 131	99. Вік. Шилов	— 129
97. К. Клімов	— 131	100. О. Сирцов	— 129

Арбітри

Суддівство ігор вищої ліги трьома арбітрами прийнято вісім сезонів тому. За цей час пов'язки головних суддів одягали 36 чоловік: 12 представляли Москву, 7 — Челябінськ, 4 — Ленінград, 3 — Горький, по 2 — Київ та Свердловськ, по 1 — Новосибірськ, Іжевськ, Ригу, Караганду, Омськ та Мінськ. Шість з них дебютували в минулому сезоні — А. Кузнецов (Рига), Ю. Макаров (Челябінськ), Ю. Іванников (Москва), А. Галіахматов (Свердловськ), В. Якушев (Ленінград) та М. Самсонов (Іжевськ).

Ігри сезону 1980/1981 років обслуговували 20 арбітрів. Пропонуємо таблицю, де наведено прізвище судді; місто, яке він представляє (М); загальну кількість проведених ігор у вищій лізі (В); кількість проведених ігор у минулому сезоні (І); кількість штрафних хвилин, призначених у середньому за гру (Ш).

	М	В	І	Ш
В. Нікульцев	Москва	141	20	21,6
Ю. Карандін	Новосибірськ	137	23	21,1
А. Захаров	Москва	132	21	20,7
В. Домбровський	Челябінськ	117	19	19,2
С. Гушин	Свердловськ	114	17	26,6
Н. Резніков	Москва	104	20	18,1
М. Морозов	Москва	102	20	15,4
В. Осипчук	Київ	84	19	20,1
Ю. Брикін	Москва	76	17	20,0
Г. Григор'єв	Київ	71	16	20,3
О. Федотов	Горький	48	15	17,7
В. Раскатов	Москва	31	16	16,3
А. Шевченко	Челябінськ	27	14	18,1
В. Козін	Москва	15	13	19,7
А. Кузнецов	Рига	10	10	15,8
Ю. Макаров	Челябінськ	5	5	17,6
Ю. Іванников	Москва	5	5	16,4
А. Галіахматов	Свердловськ	5	5	12,1
В. Якушев	Ленінград	5	5	19,9
М. Самсонов	Іжевськ	1	1	14,0

Найбільше штрафних хвилин в одній грі призначив С. Гушин у матчі «Сокіл» — «Салават Юлаєв» — 72 (результат гри 11 : 4). Трохи

менше штрафного часу було призначено в іграх «Динамо» Р — «Спартак» (3 : 1, головний суддя Г. Григор'єв) — 63, «Сокіл» — «Динамо» Р (6 : 2, Н. Резніков) — 60, «Сокіл» — «Спартак» (5 : 4, Ю. Карандін) — 54. Привертають увагу два факти, що не вкладаються у звичні уявлення про «грубі» ігри. По-перше, три з чотирьох наведених ігор відбулися в турнірі за 1—6-е місця, коли, по суті, вже не було чого ділити. По-друге, київський «Сокіл», що вперше у своїй біографії перевершив усіх в особистому та командному «штрафних» заліках, у трьох вищезгаданих матчах мав беззаперечну перевагу над суперниками і... заробив 98 штрафних хвилин!

Були в першості й набагато спокійніші матчі. Так, у грі фінального турніру ЦСКА — «Динамо» М (5 : 4, Ю. Карандін) порушень не було зовсім — унікальний випадок! Лише по 2 штрафних хвилини було в матчах «Динамо» Мн — «Динамо» М (3 : 7, А. Шевченко), «Динамо» М — «Торпедо» (1 : 2, А. Галіахматов), «Крила Рад» — «Торпедо» (1 : 2, Г. Григор'єв). Виявляється, і в напружених іграх можна тримати себе в руках!

Після завершення сезону Федерація хокею проголосила десятку найкращих головних арбітрів першості (в алфавітному порядку): Ю. Брикін, Г. Григор'єв, В. Домбровський, А. Захаров, Ю. Карандін, М. Морозов, В. Нікульцев, В. Осипчук, Н. Резніков, О. Федотов.

Повернення

У середині сезону 1980—1981 років старший тренер іжевської «Іжсталь» Р. Черенков заявив: «Ми не приховуємо, що після торішнього невдалого дебюту у вищій лізі маємо намір повернутись туди. Та хочемо повернутись уже не на один сезон...»

Підстав для оптимізму у фахівця хокею було вдосталь. «Іжсталь», пройшовши школу вищого ешелону, в гурті клубів першої ліги почувалась на голову вище інших. Збережений кистяк команди з досвідчених гравців та висока фізична підготовка слугували надійним фундаментом у суперництві за лідерство. Взявши потужний старт, хокеїсти із столиці Удмуртії після двох кіл турніру випереджали основних конкурентів — саратовський «Кристал» та свердловський «Автомобіліст», які також свого часу виступали у вищому класі, відповідно на 12 та 18 очок. Причому, «Іжсталь» на цьому відтинку хокейного марафону не зазнала жодної поразки. Такі показники колективу засвідчували небезпідставність його претензій на перемогу в змаганні, отже, й на повернення до вищої ліги.

Суперники іжевців були безпорадними перед високою фізичною підготовленістю команди, надто ж перед її нападом, де завидною результативністю відзначалися Лантратов, Фахрутдінов, Меліков, Гуров та інші. У підсумку в 60 матчах чотирикологового турніру хокеїсти «Іж-

сталі» забили 394 шайби, набагато випередивши, як, до речі, й за іншими показниками, своїх найближчих переслідувачів.

Належну фізичну готовність, крім «Іжстали», мали в першій лізі лише гравці «Кристалла». Саратовський клуб був, певно, єдиним, хто бодай подумки прагнув загострити боротьбу за першість. Проте нічого з цього не вийшло. Натомість друга путівка до вищої ліги дісталась волжанам також доволі легко. «Кристал» не мав у своєму розпорядженні яскраво виражених солістів. І навіть ланки команди приблизно рівноцінні за силою. Саратовці переважали в інших компонентах гри — організації, самодисципліні, зібраності. Остання якість особливо яскраво виявлялась у поєдинках «Кристалла» з лідером — «Іжсталлю», коли неабияку роль відігравало самолюбство волжан.

В «Автомобіліста» із Свердловська підбір виконавців переконливіший. Та цей козир команди не використала сповна: лідерам уральців, як загалом і всьому колективі, бракувало стабільності, витривалості. Мабуть, саме тому свердловчани, перебуваючи тривалий час на третій позиції в лізі, під час перехідного турніру клубів вищого та першого ешелонів поступились нею казанському СК імені Урицького. Останні, на жаль, лише наприкінці сезону ввімкнули повну потужність, хоча поєднання досвіду ветеранів і молодих гравців клубу давали йому можливість ще зі старту вести боротьбу за високе місце.

За сезон помітно поліпшили гру торпедівці Усть-Каменогорська. Випередивши на самому фініші чотириколого змагання ташкентський «Бінокор», автозаводці добились права брати участь у перехідному турнірі з колективами вищої ліги. Впродовж чемпіонату в тіні перебувала команда «Сибір» (Новосибірськ). Колишня прописка в товаристві найсильніших клубів країни лишилась для її гравців лише приємною згадкою.

У стані аутсайдерів, окрім челябінського «Металурга», який надійно «утримував» за собою останній рядок турнірної таблиці, постійно перебували й столичний «Локомотив», армійські клуби Московського військового округу, Новосибірська та Свердловська. Під завісу четвертого кола першості залізничники дещо додали ходи і з передостаннього місяця перемістилися на 12-е.

Турнірна таблиця чемпіонату країни серед команд першої ліги за підсумками чотириколого турніру має такий вигляд:

	В	Н	П	Ш	О
1. «Іжсталь» (Іжевськ)	52	3	5	394—161	107
2. «Кристал» (Саратов)	44	5	11	318—141	93
3. «Автомобіліст» (Свердловськ)	37	2	21	265—182	76
4. СК ім. Урицького (Казань)	34	5	21	263—220	73
5. «Дизеліст» (Пенза)	32	8	20	260—216	72
6. «Торпедо» (Усть-Каменогорськ)	33	4	23	286—216	70
7. «Бінокор» (Ташкент)	32	6	22	268—221	70

	В	Н	П	Ш	О
8. «Сибір» (Новосибірськ)	30	9	21	268—214	69
9. «Буран» (Воронеж)	24	7	29	219—267	55
10. «Рубін» (Тюмень)	25	4	31	200—230	54
11. «Молот» (Перм)	22	4	34	191—277	48
12. «Локомотив» (Москва)	16	8	36	172—259	40
13. СКА (Свердловськ)	17	6	37	161—288	40
14. СКА (Новосибірськ)	14	10	36	193—300	38
15. СКА МВО	16	5	39	217—303	37
16. «Металург» (Челябінськ)	7	4	49	125—305	18

За кращу турнірну долю

Після закінчення основного етапу чемпіонату країни шість кращих команд першої ліги — «Іжсталь», «Кристал», «Автомобіліст», СК імені Урицького, «Дизеліст» і «Торпедо» (Усть-Каменогорськ) провели перехідні ігри з колективами вищого класу, що посили місяця з 7-го по 12-е, — «Крила Рад», «Торпедо» (Горький), «Хімік», СКА (Ленінград), «Салават Юлаєв» і «Динамо» (Мінськ). Другий етап всі команди почали з очками, набраними в чотирьох колах чемпіонату, але залік очок був розділним для клубів вищої та першої ліг. Такий турнір, за задумом авторів нової системи проведення чемпіонату, повинен був остаточно визначити два кращі колективи першого ешелону, які замінять двох невдах змагання у вищому класі. Втім, загадок, котрі мав би «розгадати» перехідний турнір, не було вже до його початку. «Іжсталь» та «Кристал», набагато випереджаючи основних конкурентів, практично забезпечили собі перехід до вищої ліги, а мінські динамівці та «Салават Юлаєв» зберігали лише примарні теоретичні шанси на те, щоб лишитися у когорті найсильніших, оскільки за чотири кола чемпіонату відстали, приміром, від армійців Ленінграда, що йшли на 10-му місці, порядком на 20 очок.

Несподіванок не сталося. Після завершення перехідного турніру аутсайдери вищої ліги й фаворити першої лишилися на старих позиціях. Ігри проходили з перемінним успіхом, та все ж клас команд, вищих за рангом, давав себе знати. Досвідченіші частіше святкували перемоги. Показовим щодо цього був четвертий тур перехідного змагання. Лише хокеїсти «Іжстали» завдали в Москві поразки клубу «Крила Рад», чим зайвий раз підтвердили закономірність свого повернення до товариства кращих. А решта колективів, що виступали в першій лізі, була в ролі статистів.

Привертає увагу невдалий виступ у перехідному турнірі столичного профспілкового клубу. Маючи в своєму складі сильних гравців, команда «Крила Рад» діяла безвільно, не виявляла зацікавленості в успіхах для себе підсумках матчів. Зате торпедівці Горького, які взагалі сильно провели другу половину сезону, самовіддано боролись за

кращу турнірну долю і в результаті піднялись у «табелі про ранги» на дві сходинки. А хокеїстів «Крилець» випередив ще й воскресенський «Хімік».

Команди вищої ліги (місця з 7-го по 12-е) розмістились в підсумковій турнірній таблиці так:

	I	В	Н	П	Ш	О
7. «Торпедо»	56	28	9	19	207—193	65
8. «Хімік»	56	27	2	27	218—207	56
9. «Крила Рад»	56	24	7	25	203—203	55
10. СКА	56	25	5	26	201—229	55
11. «Салават Юлаєв»	56	11	7	38	170—269	29
12. «Динамо» (Мінськ)	56	10	7	39	148—267	27

Примітка. Команда «Крила Рад» вище в підсумковій таблиці, ніж СКА. бо москвичі мають кращі показники в зустрічах з лєнінградцями.

Команди першої ліги (місця з 1-го по 6-е)

	I	В	Н	П	Ш	О
1. «Іжсталь»	72	58	5	9	439—209	121
2. «Кристал»	72	48	7	17	369—193	103
3. СК ім. Урицького	72	39	8	25	309—279	86
4. «Автомобіліст»	72	38	2	32	294—253	78
5. «Дизеліст»	72	33	9	30	292—292	75
6. «Торпедо»	72	35	4	33	324—302	74

Команди першої ліги «Бінокор», «Сибір», «Буран», «Рубін» після першого етапу чемпіонату СРСР розіграли між собою в чотири кола місця з 7-го по 10-е. Підсумкова таблиця цього турніру:

	I	В	Н	П	Ш	О
7. «Сибір»	72	35	11	26	329—272	81
8. «Бінокор»	72	34	9	29	307—275	77
9. «Рубін»	72	33	4	35	263—274	70
10. «Буран»	72	30	8	34	273—328	68

У похід за визнанням

Минулий чемпіонат країни серед команд другої ліги (західна зона) хокеїсти харківського «Динамо» розпочинали, зазнавши відсутних втрат. Одразу п'ять провідних гравців — Є. Пошихін, В. Максимов, А. Тишков, С. Барзанов та П. Ефімов перейшли до ризького «Динамо» та воскресенського «Хіміка». Мабуть, цей фактор найбільше вплинув на те, що

на стартовому етапі гра харків'ян була не вельми виразною. Та все ж колектив, не так давно сформований із здібних молодих хокеїстів, утримувався у верхній половині турнірної таблиці, а на початку другого кола «оселився» й серед лідерів. Команда грала все впевненіше. Динамівці не такою мірою, як інші клуби, потерпають від «комплексу чужого поля». Вони майже однаково успішно грають з суперниками по другій лізі вдома і на виїзді. Харків'янам притаманний швидкий, атакуючий стиль. Коли ж вони знижують темп, тоді, як правило, зазнають невдач.

Незважаючи на значні передсезонні втрати, в клубі знайшлися гравці, котрі впродовж турніру демонстрували результативну гру. Це брати Морозови та Варивончик. Ланка, яку вони складають, нерідко закидала по 4—5 шайб у матчі. Третє місце, на якому фінішували харків'яни в західній зоні другої ліги, — далеко не межа команди. Вагомий її резерв — перспективні молоді хокеїсти.

Те ж саме можна сказати й про іншого представника республіки в другій хокейній лізі. Попереднього сезону в складі київського «Машинобудівника» з'явилась група здібних юнаків — вихованців місцевої СДЮСШ «Крижинка». Нападаючі юнацької збірної СРСР А. Найда, С. Бабій, а також С. Успенський уже привернули увагу фахівців. А молодий воротар І. Курносенко в складі юніорської команди країни здобув золоту медаль на чемпіонаті Європи в Мінську. Гру киянина високо оцінив наставник збірної Є. Зимін.

Головне завдання «Машинобудівника» — виховувати резерв для київського «Сокола». В команді другого ешелону загартувались І. Нікулін, О. Подузов, В. Ширяєв, які вже пробували свої сили в складі «Сокола».

Та поки що основне навантаження турнірної боротьби, що випадає на долю «Машинобудівника», несе на своїх плечах досвідчена гвардія — воротар В. Голдобін, захисники В. Мосієнко, О. Сеуканд, нападаючі О. Давиденко та М. Свистухін. Справ досвіду та молодості допомагає киянам здобувати визнання. Прогрес команди очевидний. Коли 1979—1980 років вона боролася за право лишитися в другій лізі, то минулий чемпіонат розпочала сміливо, а закінчила його вже зовсім впевнено, фінішувавши на п'ятому місці. Нині ж перед колективом ставиться нелегке, але почесне завдання — вийти до першої ліги.

Після завершення основного етапу чемпіонату команди першої ліги, що посіли місця з 11-го по 16-е, і по три кращих клуби західної та східної зон другого ешелону провели між собою перехідний турнір. Брالی в ньому участь і харківські динамівці, але виступили вони невдало, здобувши в 12 іграх всього чотири очка.

Два невдахи першої ліги — челябінський «Металург» та армійський клуб Московського військового округу — після закінчення перехідних поєдинків опустились до нижчого класу, а їх замінили череповецький «Металург» та «Шахтар» з Прокоп'євська, які перемогли в своїх зонах

другої ліги. Здобуті на заключній стадії чемпіонату очки додавались до набраних на першому етапі, проте залік для колективів першої та другої ліг був роздільним.

Таблиця чемпіонату країни з хокею серед команд другої ліги (західна зона) за підсумками чотириколового турніру

	В	Н	П	Ш	О
«Металург» (Череповець)	52	2	6	430—167	106
«Торпедо» (Тольятті)	50	1	9	375—194	101
«Динамо» (Харків)	39	3	18	342—207	81
«Верстатобудівник» (Рязань)	37	5	18	297—220	79
«Машинобудівник» (Київ)	37	2	21	271—204	76
ВІФК (Ленінград)	34	3	23	279—218	71
«Латвіяс Берзс» (Рига)	34	2	24	281—256	70
«Кренгольм» (Нарва)	30	4	26	280—255	64
«Торпедо» (Ярославль)	27	7	26	246—222	61
«Супутник» (Альметьевськ)	24	4	32	242—261	52
«Олімпія» (Кірово-Чепецьк)	18	8	34	191—272	44
«Кристал» (Електросталь)	18	5	37	210—277	41
«Маяк» (Куйбишев)	15	6	39	203—351	36
«Хімік» (Єнгельс)	14	7	39	179—280	35
«Іжорець» (Ленінград)	12	1	47	187—371	25
«Політ» (Горький)	8	2	50	165—423	18

Підсумкова таблиця турніру команд першої ліги (місяця з 11-го по 16-е)

	В	Н	П	Ш	О
11. «Молот» (Перм)	26	6	40	238—330	58
12. СКА (Свердловськ)	24	7	41	211—334	55
13. СКА (Новосибірськ)	20	12	40	235—340	52
14. «Локомотив» (Москва)	19	13	40	220—315	51
15. СКА МВО	20	5	47	272—359	45
16. «Металург» (Челябінськ)	9	5	58	158—369	23

Підсумкова таблиця турніру команд другої ліги (з 1-го по 3-є місяця). Західна зона

	В	Н	П	Ш	О
1. «Металург» (Череповець)	60	4	8	490—202	124
2. «Торпедо» (Тольятті)	56	6	10	437—245	118
3. «Динамо» (Харків)	46	3	23	395—246	95

Стосунки «Сокола»

49 матчів провів «Сокіл» в 35-му чемпіонаті СРСР, посівши високе шосте місце. Як же склалися стосунки наших земляків з його одинадцятьма суперниками?

«Торпедо»

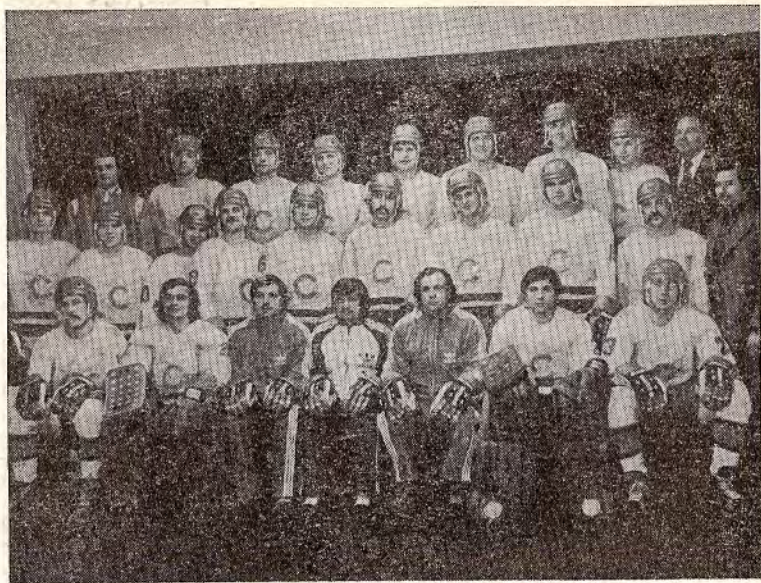
21 вересня. Матчем з досвідченою горьковською командою, яка в 34-му чемпіонаті фінішувала п'ятою, «Сокіл» розпочав у Києві свій нелегкий турнірний шлях. На радість численних прихильників, кияни здобули переконливу перемогу — 7 : 2. Тоді на запитання про те головне, завдяки чому команда здобула успіх, нападаючий Сергій Давидов відповів просто: «Фізична підготовка, тактика, техніка — ось найголовніші компоненти сучасного хокею. Саме в них ми переважали свого грізного суперника».

Рахунок у першому матчі на київському льоду було відкрито вже на 80-й секунді після сильного кидка капітана «Торпедо» Федорова. Через 7 хвилин Сидоров встановлює рівновагу, а потім, коли «Сокіл» залишився в меншості, вперед свою команду вивів Давидов. У цей же день відкрив рахунок закинутим шайбам у вищій лізі 19-річний дебютант команди Земко.

Навряд чи хтось гадав, що в останньому 44-му матчі основної частини чемпіонату четверте побачення киян і горьковчан визначить, який з цих двох команд виступати в шістці фіналістів. Гра відбулася в Горькому 19 березня, а перед цим суперники ще двічі зхрестили ключки.

2 листопада. Перед другим побаченням з «Торпедо», тепер вже в гостях, кияни після 13 матчів мали в своєму активі 14 очок. Торпедівці стартували гірше, набравши 10 очок. Поповнити очковий багаж господарі сподівалися в матчі з киянами.

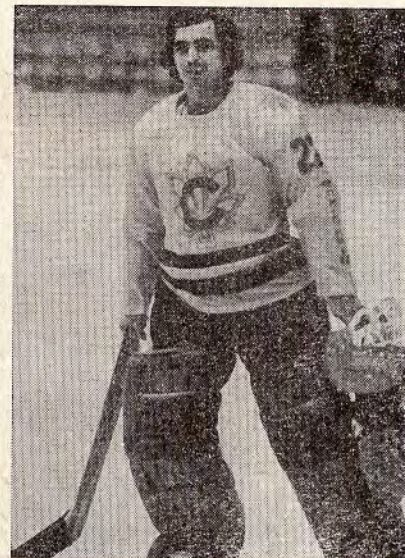
Перший період за «Торпедо» — 2 : 1. Відзначилися Кокурін та Скворцов. У киян шайбу закинув Макарцев. Неприємності в цьому матчі для гостей вже закінчилися на 28-й хвилині, коли Ісламов з подачі Бабашова встановив рівновагу, а невдовзі захисник Сидоров вивів гостей вперед. Заключний відрізок гри можна по праву назвати київським. Двічі відзначився Шастін, один раз Наріманов. «Сокіл» перемагає — 6 : 2. Додавав сили своїм друзям Юрій Шундров, який бездо-

Особовий склад «Сокола»

ганно провів зустріч. Ось що сказав один з кращих у минулому воротарів світу Віктор Коноваленко: «У Шундрова чудові природні дані. З кожною грою він додає в майстерності. Я впевнений, що невдовзі він захищатиме ворота збірної СРСР».

5 лютого. В цей день відбулось третє побачення суперників. Пройшло воно на харківському льоду, куди гості приїхали в хорошому настрої, здобувши в п'яти останніх матчах 10 очок. Серед переможених були «Спартак», московське «Динамо», «Трактор». Успіх швидко наближав «Торпедо» до заповітної шістки. До того ж гості мали на меті будь-що розрахуватися з киянами за дві попередні поразки. Справдилися слова наставника «Торпедо» М. Карпова про те, що трійка Варнаков — Ковін — Скворцов діє настільки впевнено, що сама здатна вирішити долю матчу. Так воно й сталося. «Сокіл» поступився — 3:4. Всі шайби закинула саме ця трійка.

Наставник київських хокеїстів — Юрій Шундров
Анатолій Богданов

19 березня. Свій останній, 44-й, матч передньої частини чемпіонату «Сокіл» проводив у Горькому. «Бути чи не бути в фінальній шістці?» — таке питання стояло перед суперниками, що підійшли до заключного матчу з однаковими показниками майже за всіма параметрами турнірної таблиці.

Нейтралізацію трійки Ковіна було доручено Полежаєву, Сибірку та Бабашову. Ударна ланка господарів майже не залишала майданчик. І на 25-й хвилині зусиллями Варнакова «Торпедо» попереду — 2:1. А невдовзі ще одна шайба опинилась у воротах Шундрова.

На заключні 20 хвилин Анатолій Богданов випускає четверту ланку київських нападаючих. Кожне тріо перебуває на майданчику не більше 20 секунд. Голубович і Шастін встановлюють рівновагу — 3:3. А потім 15 довгих, гранично напружених хвилин «Сокіл» тримає оборону. Нічия 3:3 забезпечує киянам місце у фінальній шістці.

Евген Шастін (№ 30)

Олег Ісламов (№ 19)

Андрій Овчинников (№ 7 праворуч)

ЦСКА

25 вересня. Матч викликав у Києві великий інтерес. Адже в складі гостей виступали 12 гравців збірної СРСР. Уже на 36-й секунді рахунок відкриває Давидов, а згодом подвоює його. Зусиллями Крутова і Волчкова ЦСКА йде на перерву з рахунком 2:2. Третій період суперники починають з рахунком 6:5 на користь армійців. «Сокіл» не знітився, він безперервно атакує ворота армійців, але навіть заміна воротаря польовим гравцем не приносить киянам порятунку. Москвичі здобувають першу перемогу в чемпіонаті — 8:5.

5 листопада. Це був дебют «Сокола» в Москві в цьому чемпіонаті. Звичайно, важко було сподіватися на успіх, Попередня зустріч у Горь-

Атака на ворота ЦСКА...

кому відібрала багато сил. Двічі киянам вдалося влучити у ворота. Шайби закинули Дьомін і Горбушин. Атаки армійців були потужнішими, відтак і результат — 6:2 на їхню користь.

4 грудня. Цього дня в Москві відбулося третє побачення суперників. Почалося третє коло. У киян після 28 матчів було 24 очка (шосте місце). Армійці вже очолювали турнірну таблицю, набравши 39 очок. І хоча ЦСКА вийшов на матч без Лутченка, Харламова, Петрова і Михайлова, перемога далась легко — 7:0.

3 березня. На київському льоду суперники зустрічалися вчетверте. Кияни програли 2:3. Лише за 2 хвилини до фінальної сирени ЦСКА вперед вивів Сергій Макаров. Тренери В. Тихонов і А. Богданов кинули в бій чотири трійки нападаючих. Вже на 2-й хвилині гості попе-

...і «Салавата Юлаєва»

Силовий прийом

Від оборони — в атаку

А де шайба?

Росте зміна майстрам

реду (Крутов). Та рівновагу встановлює Овчинников. Відмінна гра Шундрова зводить нанівець намагання арміїців, і на 40-й хвилині Голубович вдруге робить в цьому матчі нічию. Цю гру з чемпіоном А. Богданов назвав однією з кращих у сезоні.

11 травня. «Сокіл» як учасник фінальної шістки проводив з арміїцями в Москві свій п'ятий матч у цьому сезоні. Гості зазнали поразки — 1:5. На відміну од попереднього чемпіонату, кияни не зуміли відібрати жодного очка в іменитого клубу.

«Трактор»

28 вересня. Перший матч для «Сокола» на виїзді в 35-му чемпіонаті. Додому «Трактор» повернувся після двох невдач на майданчиках Ленінграда і Риги. Ось чому таким значним був інтерес до виступу киян. Уже на третій хвилині Сибірко відкриває рахунок. Скористав-

шиш помилкою захисту, Власов встановлює рівновагу — 1:1. На перерву команди йдуть за рахунок 2:1 (Шастін). Найнапруженішими були останні 20 хвилин. Стрімкі атаки киян накочувались одна за одною. Дьомін і Давидов доводять рахунок до 4:2. І лише за кілька хвилин до фінальної сирени Миколі Макарову вдалося закинути третю шайбу — 3:4.

27 жовтня. Другий матч суперників можна назвати грою невикористаних можливостей. У бажанні зіграти якнайкраще «Соколу» не відмовиш. Більшість часу він провів у атаках. Та ігрової переваги кияни не підкріпили майстерністю. Звичайно, в тому, що ворота команд залишилися «сухими», велика заслуга воротарів — Шундрова та Герасимова.

8 лютого. У Челябінську відбулося третє побачення суперників. Господарі здобули перемогу — 5:3. З перших же секунд «Сокіл» повів рішучий наступ і створив кілька загрозливих ситуацій. Однак, захопившись атаками, наші земляки двічі не встигають повернутися в захист, і Суханов та Шорін цим вдало скористалися. У третьому періоді кияни намагаються змінити хід зустрічі. Програючи 1:5, Ісламов і Комраков скорочують розрив. Та на більше сил не вистачило.

10 березня. Матч 41-го туру. На цей час вже з'ясувалось, що вищу лігу залишать мінчани та уфімці. Втратили шанс потрапити до шістки СКА і «Хімік». «Трактор», «Сокіл», «Крила Рад» і «Торпедо», а також рижани вели наполегливу боротьбу за три вакансії у фінальній шістці. Ось чому таким важливим був для киян результат матчу з челябінцями. Гра уральців одержала високу оцінку, особливо після їх блискучих перемог над найсильнішими командами. Та цей вечір був за киянами. В середині матчу вони вигравали 5:0, а кінцевий результат 7:3. Цей успіх підніс «Сокола», в якого стало 42 очка, на 5-е місце. Попереду залишалися три найважчі матчі.

14 травня. Так сталося, що і «Трактор», і «Сокіл» потрапили до фінальної шістки. П'ятий матч цих команд закінчився перемогою господарів, якими були челябінці. Вже після першого періоду вони вигравали 2:0. Кінцевий результат 3:2 на їх користь.

«Салават Юлаєв»

1 жовтня. У трьох перших матчах уфімцям, які знову повернулися до вищої ліги, не вдалося здобути жодного очка. І вже на розминці болільники вимагали від своїх земляків лише перемоги. Сподівання вони покладали на ланку Ішматов — Макаров — Герасимов, яка в минулому сезоні закинула понад сто шайб. Та жодному з трьох грізних бомбардирів не вдалося відзначитися. Кияни перемогли 4:1, хоча й програвали. Цікаво, що всі чотири шайби в ворота уфімців «Сокіл» забив, перебуваючи в меншості.

30 жовтня. Матч 13-го туру чемпіонату країни. «Сокіл» здобув свою шосту перемогу — 5:3. Перший період за киянами — 1:0. Потім двічі відзначився Дьомін. На 39-й хвилині перевага «Сокола» розтанула — 3:2. Та все ж «Сокіл» довів гру до переможного кінця.

11 лютого. Цим матчем в Уфі суперники завершували третє коло. На першому і другому проміжних відрізках «Сокіл» набрав по 11 очок. І для того, щоб продовжити боротьбу за вихід до фінальної шістки, а саме таке завдання постало перед командою, поступатися нашим землякам ніяк не можна було. Та дві попередні перемоги в матчах з аутсайдером зіграли з киянами злий жарт. Наші земляки виявилися невідготовленими до гри, яку нав'язав суперник. Заміна Шундрова на останній хвилині на польового гравця не врятувала «Сокіл» від третьої поразки підряд — 2:3. Нашим землякам залишалось зробити 11 важких кроків, які мали дати відповідь, чи зуміє команда повторити свій минулорічний успіх.

13 березня. «Сокіл» здобув на своєму майданчику перемогу з найбільшим рахунком — 13:2. Уфімці втратили шанс закріпитися у вищій лізі і вирішили, мабуть, «запам'ятатися» своїм суперникам, суддям і глядачам. Гості «назбирали» 51 хвилину штрафного часу. До честі киян, вони стримували себе і значно поліпшили різницю закинутих і пропущених шайб. По три рази відзначилися Шастін і Дьомін — основні бомбардири «Сокола», претенденти на спеціальний приз газети «Вечірній Київ» і федерації хокею столиці України.

«Динамо» [Москва]

4 жовтня. Зустріч 5-го туру. «Ми приїхали до Києва без Мальцева, який одержав травму, але гадаємо, що його відсутність не позначиться на діях нашої команди. Розуміємо, що на нас чекає важкий матч, бо «Сокіл» успішно виступає вдома», — сказав перед грою тодішній наставник москвичів В. Давидов. Кияни поступилися 1:2, хоча за 5 секунд до фінальної сирени Шастін уже, здавалось, переграв Мишкіна, але останній у черговий раз блиснув майстерністю. Мишкіна і Шундрова було названо кращими гравцями матчу.

1 грудня. У Москві киян з динамівцями звів останній тур другого кола. На 7-й хвилині гості повели в рахунок — 1:0, а через 52 хвилини вже поступалися 3:8. Лише в першому періоді «Сокіл» боровся за перемогу. А потім «крила» в нього опустилися. Невдало виступила перша трійка, яка програла свій мікроматч 0:5.

7 грудня. Через шість днів «Сокіл» здобув над динамівцями перемогу 3:2, першу в своїй історії. Хоча на 28-й секунді кияни програвали 0:1 (Мальцев), миритися з поразкою вони не бажали. Після двох періодів нічия — 2:2. На 36-й хвилині Горбушин від синьої лінії потужним кидком виводить команду вперед. Усі намагання москвичів врятувати очко успіху не принесли. «Сокіл», набравши 26 очок,

«перелетів» після цього успіху з 6-го на 5-е місце, де «зимував» протягом 40 днів — у чемпіонаті наступив антракт.

17 лютого. У цей день команди зустрілися вчетверте. «Сокіл» зазнав нищівної поразки — 2:9. У кожному періоді господарі провели по 3 шайби.

3 травня. Це вже був матч учасників фінальної шістки. І хоча москвичі виступали без Мальцева та Васильєва — кращих гравців шведського чемпіонату світу, їхня гра справила чудове враження. На першу перерву динамівці пішли, вигравши 4:1. Отже, долю матчу, остаточний рахунок якого 7:2 на користь «Динамо», було практично вирішено в дебюті гри.

«Динамо» (Рига)

6 жовтня. За два попередні роки перебування у вищій лізі «Сокіл» 8 разів зустрічався з рижанами і відіграв у них 10 очок з 16 можливих, перемагаючи на своєму майданчику і в гостях. У новому чемпіонаті вже на старті рижани, яких очолив В. Юрзінов, змусили про себе заговорити. У 5 зіграних матчах «клуб Балдеріса» втратив лише очко. Кияни не зупинили переможної ходи латвійської команди. П'ять сухих шайб побувало у воротах гостей. Особливо невдало діяли кияни, перебуваючи в більшості.

20 листопада. Київський матч завершився переконливим реваншем «Сокола» — 5:2. Гостросюжетний хокейний спектакль тримав у напружі всі 60 хвилин. Після двох періодів рижани вели в рахунку 2:0 і навряд чи хтось гадав, що кінцевий успіх буде на боці господарів. А вони зуміли закинути у ворота одного з лідерів 5 сухих шайб. Відзначилися Наріманов, Давидов, Земко, Данько, Ісламов. Перемога була здобута за рахунок волі, віри в свої можливості. Після матчу Анатолій Богданов сказав, що в третьому періоді «Сокіл» нагадував команду його мрії.

16 січня. У матчі 25-го туру кияни знову на своєму майданчику приймали хокеїстів із столиці Латвії. І хоча за 60 хвилин наші земляки створили значно більше сприятливих моментів для взяття воріт, скористатися ними вони не зуміли. Можливо, дався взнаки брак ігрової практики. Адже за 40 днів зимового антракту кияни провели лише кілька товариських матчів. Програвши по ходу матчу 0:3, кияни за 100 секунд до фінальної сирени скоротили розрив до однієї шайби.

21 лютого. Ризьке побачення команд знову завершилось перемогою господарів — 4:0. Блиснув індивідуальною майстерністю Балдеріс. Двічі він без допомоги партнерів зумів вийти один на один з Шундровим, обігравши по черзі кількох киян. Далі все для нього було справою техніки. Капітан «Динамо» практично сам вирішив долю такого важливого для клубу матчу. Невдача в Ризі ускладнила турнірну долю

«Сокола». Відразу після закінчення гри, відповідаючи на запитання кореспондентів, Анатолій Богданов сказав: «Втрачено багато, але далеко не все. «Сокіл» від своїх намірів потрапити до фінальної шістки не відмовляється, хоча зробити це буде важко». І слова тренера не розійшлися з ділом. «Соколу» і «Динамо» довелося зустрітися вп'яте.

17 травня. Це була остання — 49-а зустріч «Сокола» в чемпіонаті. Результат гри не мав практичного значення для киян. Гості ж у разі перемоги могли вийти на 4-е місце. «Сокіл» подарував на прощання своїм численним і вірним прихильникам 22-у перемогу. Цього разу з рахунком 6:2.

СКА

10 жовтня. Перший матч у чемпіонаті суперники проводили на арені спортивно-концертного комплексу імені В. І. Леніна в присутності 10 тисяч глядачів. За 46 секунд до фінальної сирени воротаря Гаврилова замінив Сибірко. «Сокіл» кинувся в останню атаку, та шайба вперто обминає ворота. Матч закінчився перемогою господарів — 1:0.

23 листопада. Гру на своєму майданчику кияни почали активно, намагаючись вже в дебюті досягти переваги. Рахунок було відкрито на 16-й хвилині (Сибірко). А найрезультативнішим був третій період, коли наші земляки закинули чотири шайби, пропустивши лише одну. Перемога — 7:3. Такого успіху над СКА кияни ще ніколи не святкували. Після цього матчу вперше за час виступів у вищій лізі, набравши 24 очка з 40 можливих, «Сокіл» піднявся на 4-е місце.

19 січня. Це була зустріч 26-го туру. Вона знову проходила в столиці України. Для ленінградців це був 1049-й матч у вищій лізі, і хокеїсти з міста на Неві програли його — 3:9. Ленінградці після першого періоду вели в рахунку 1:0, та в другій 20-хвилині у воротах Мильникова побувало 7 «сухих» шайб. «Сокіл» встановив свій своєрідний рекорд скорострільності.

24 лютого. На четверте побачення в цьому сезоні суперники вийшли з різним настроєм. Кияни приїхали до Ленінграда після двох поразок у Москві та Ризі, перемістившись на 8-е місце. СКА здобув дві перемоги над «Хіміком» і столичним «Динамо». На допомогу хокеїстам з міста на Неві приїхав молодий тренер-консультант, заслужений майстер спорту СРСР Борис Михайлов. Перший період за «Соколом» — 2:0. 1:1 — такий рахунок другої 20-хвилини. За 33 секунди до кінця матчу ленінградці замінили воротаря. За цей короткий час відбулося чотири вкидання шайби біля воріт Шундрова, але все для нього закінчилося вдало. Набравши 36 очок, «Сокіл» залишався на 8-му місці, з котрого усе ж мав намір потрапити до шістки.

13 жовтня. В середині жовтня «Сокіл» потрапив у смугу невдач, зазнавши кількох поразок підряд. Наполегливо готувалися кияни до зустрічі з «Крилами Рад». Та, на жаль, команда знову програла — 2 : 6. Цікаво, що господарі, а ними були кияни, зробили кидків по воротах гостей вдвічі більше, проте їм бракувало влучності.

14 листопада. «Сокіл», виступаючи в Москві, здобув переконливу перемогу — 6 : 3. Гості зуміли нейтралізувати трійку Лебедева — провідну в профспілковій команді. Особливо вдалим був для наших земляків другий період, коли вони закинули 3 шайби. Це був 18-й матч киянського «Сокола» на московському льоду, і перша перемога.

26 січня. Друга московська зустріч завершилася з футбольним рахунком — 0 : 0. Це була гра 28-го туру, після якої в активі «Сокола» стало 29 очок. Цікаво, що рахунок 0 : 0 в останніх чемпіонатах СРСР зустрічався лише тричі. І втретє це сталося за участю кийського клубу.

14 лютого. Гра 34-го туру звела суперників у Києві. Боротьба за місце в шістці загострилася. Киянам потрібна була лише перемога. Вони її здобули — 4 : 3. Всі 60 хвилин матчу господарі діяли чотирма трійками. За 8 хвилин до фінальної сирени в матчі була рівновага. Та Сибірко, якому вміло асистував Овчинников, виводить свою команду вперед. На останній хвилині тренери москвичів зняли з воріт Сидельникова, але це успіху не принесло.

«Хімік»

16 жовтня. Гра 9-го туру проходила в Києві. Господарі обіграли воскресенців — 4 : 1. Після двох періодів рахунок був 3 : 1 на користь киян. Остання шайба, закинута Шастіним на початку заключного періоду, деморалізувала підмосковну команду. Кращими в цій грі тренери назвали Ларіонова та Дьоміна.

17 листопада. У Воскресенську команди зустрілися вдруге. Господарі взяли реванш — 5 : 2. Гості провели гру з помилками. Нижче своїх можливостей зіграв Шундров. Того вечора діям киян явно бракувало самовідданості.

22 січня. Знову зустріч проходила у Воскресенську, і знову вона завершилася невдало для гостей — 0 : 3. Перша шайба у ворота Шундрова влетіла після кидка Лаврентьєва за хвилину до другої перерви. А потім господарями становища були воскресенці. Вдруге у сезони «Сокіл» недорахувався двох очок, виступаючи на майданчику «Хіміка».

28 лютого. Кийський матч був четвертим для суперників. Він приніс перемогу «Соколу» — 4 : 3. Успіх прийшов за 12 хвилин до фінальної сирени після кидка Земченка. Здобувши третю перемогу підряд з перевагою в одну шайбу, «Сокіл» набрав 38 очок. До завершення основної частини чемпіонату залишалося 6 турів.

20 жовтня. Це був матч 10-го туру. Москвичі приїхали до столиці України лідерами першості. На 10-й хвилині рахунок відкриває Коротков. А потім, скинувши психологічний тягар, «Сокіл» наче перевтілюється. Нав'язавши силову боротьбу, активно борючись за кожну шайбу, кияни зіграли з лідером на рівних. І поступово «Спартак» утратив свій грізний вигляд. Матч закінчився нічию — 1 : 1 (Шастін). Здавалося, цьому рахунку більше раділи гості, які всі 60 хвилин матчу не мали спокійного життя. Ось що сказав після закінчення гри відомий поет Юрій Рибчинський: «Якщо відверто, моє серце віддано футболу. Та хокей, який я побачив у виконанні «Сокола» та «Спартака», дає футболіви фору своїм темпераментом, запалом, емоційністю. Віритися, що невдовзі в Києві з'явиться команда, якою будуть пишатися, як зараз футбольною. В усякому разі, «Сокіл» вселяє такі надії».

26 листопада. Це була 10-а зустріч «Сокола» із спартаківцями за час виступів у вищій лізі. Киянам вдавалося двічі перемагати своїх іменитих суперників. Двічі вони зводили матчі нічию. Але ці 6 очок було здобуто в іграх у Києві. У Москві українські хокеїсти знову зазнали невдачі — 3 : 8. Фатальною для гостей стала 36-а хвилинка. З інтервалом у 21 секунду шайба чотири рази побувала у воротах Шундрова. Для «Сокола» це був психологічний нокдаун.

2 лютого. Суперники зустрілися в Харкові. Результат мав винятково велике значення для «Спартака», який вів боротьбу з ЦСКА за лідерство. Натомість, кожне втрачене очко додавало киянам турботу у боротьбі за вихід до бажаної шістки. Це була зустріч 30-го туру. Дебют гри за киянами. На 6-й хвилині після кидка Земка шайба влітає у ворота Саприкіна. А потім він та Земченко доводять рахунок до 3 : 0. Дорошенко, який вийшов у другому періоді, врятувати москвичів від поразки вже не міг — 6 : 3. Це була 14-а перемога «Сокола» в чемпіонаті і, безумовно, одна з найкрасивіших.

16 березня. Передостанній матч «Сокола» в основній частині чемпіонату проходив у Москві. «Спартак» взяв реванш за харківську осічку — 6 : 2. Маючи 44 очка, як і динамівці Риги та «Торпедо», «Сокіл» вирушав з Москви до Горького, де вирішувалось питання, чи зустрінуться «Спартак» і «Сокіл» в'їте у цій першості.

7 травня. Як не намагався срібний призер уникнути поразки, цього він зробити не зумів. Лише за 2 хвилини до фінальної сирени «Спартак» скоротив розрив у рахунку — 4 : 5. Москвичі в матчах із «Соколом», який вони тепер називають «незручним суперником», втратили в чемпіонаті 5 очок. Кращими гравцями матчу було названо Капустіна та Парфілова. «Сокіл» «заробив» 35 хвилин штрафного часу. В суперника покарань було вдвічі менше. Але переваги це йому не принесло.

«Динамо» (Мінськ)

23 жовтня. За 10 турів мінчани не набрали жодного очка. В останньому матчі першого кола вони приймали киян. І хоча «Сокил» не зміг виставити найсильніший склад, перемогу він здобув досить легко — 4:1. Спроби господарів позмагатися з гостями у швидкості й силовій боротьбі успіху їм не принесло.

11 листопада. Київська зустріч суперників знову закінчилася невдало для дебютанта — 1:5. Загроза опинитися серед клубів першої ліги лягла на плечі мінчан психологічним тягарем. У столиці України вони зазнали 16-ї невдачі підряд. А «Сокил» після цієї ж кількості матчів мав у активі 18 очок.

29 січня. Матчем у Києві суперники завершували 29-й тур. Після двох попередніх перемог «Сокил» не зумів настроїтися на важку боротьбу. В результаті господарі втратили важливе очко — 4:4. Цю гру тренер білоруської команди В. Стаін назвав однією з кращих у чемпіонаті для його підопічних.

6 березня. Четверту гру, що проходила в Мінську, кияни виграли 5:4, хоча після перших 20 хвилин поступалися 1:2. Мінчани вже втратили шанси закріпитися у вищій лізі й вирішили на прощання «грикнути дверима». Останні зустрічі вони проводили розкуто, сміливо, і це відчули на собі кияни. На 56-й хвилині рахунок був нічийним — 4:4. Переможну крапку сильним кидком поставив захисник Сидоров.

Лідери

Лідер команди — гравець, який у скрутний момент може повести за собою товаришів, узяти гру на себе, запалити своїм особистим прикладом, один може вирішити долю матчу. Є такі гравці і в «Соколі».

Юрій Шундров

Воротар «Сокола», нині один з найпопулярніших спортсменів Києва. І в тому, що команда вже двічі підряд завершує чемпіонат СРСР на високому шостому місці, неабияка заслуга Шундрова.

Йому 25 років. З них 14 грає в хокей. Починав, як і більшість, у дворовій команді, в Пензі, звідки родом. Коли виповнилося 10 років, батько привів до хокейної школи. Катався добре і вирішив стати нападаючим. Виходило непогано. В кожному матчі забивав. Та якось на календарну зустріч чемпіонату міста не з'явився воротар. Десь знайшли форму і вмовили Шундрова захищати ворота. Команда програла, і друзі в запалі звинуватили в поразці Юрія. Тоді й вирішив хлопчина довести, що може не тільки забивати, а й відбивати їх.

Сплив час. Молодого хокеїста запросили грати за юнацьку збірну Пензи, а в 17 років він уже захищав ворота «Дизеліста», який виступав у другій лізі. 1975 року в складі молодіжної збірної СРСР став чемпіоном Європи, а через рік наша команда була першою на неофіційному чемпіонаті світу.

Улітку 1978 року, коли «Сокил» у Черкасах готувався до сезону, Юрій Шундров з'явився в команді. Та через 3 дні, як він потім відверто розповів, хотів утекти. На щастя, не виявилось грошей на квиток до Пензи. Та поступово звик до великих навантажень, які давали тренери Богданов і Фадеєв.

Постать воротаря завжди викликає інтерес. Тому цікаво почути відповіді голкіпера «Сокола» на кілька запитань.

— Які якості необхідні воротареві в першу чергу?

— Відмінне катання, блискуча реакція, холонокровність, упевненість.

— Скільки кидків доводиться відбивати за тренування?

— За дві години, насиченого тренування відбивати й доставати шайби з воріт доводиться близько 600 разів.

— Шайба, як правило, летить з великою швидкістю. Боляче її ловити?

— Боляче. Особливо відчуваєш біль у лівій руці, де ловушка. За тренування двічі-тричі звертаєшся за допомогою до лікаря.

— Чи може воротар задалегідь передбачити напрямок польоту шайби?

— Досить таки часто. По-перше, намагаюся перехопити погляд гравця. Іноді, спеціально посунувшись, «відкриваю» для нього кут воріт. А сам уважно стежу, вивчаю гравців, їх манеру, улюблені прийомы. У мене є невеличке «досє» на всіх нападаючих вищої ліги. А вони, в свою чергу, вивчають нас, воротарів.

— Гра кого з колег найбільше подобається?

— Завжди захоплююся майстерністю Третьяка, подобається Мишкін.

— За кілька секунд до початку матчу гравці вас оточують. Про що йдеться в цей момент?

— Бажаємо один одному успіху. Таким чином настроюємось на хокейний бій.

— Трибуни скандують: «Юрій Шундров!». Як це позначається на вас?

— Це надихає, додає впевненості. Хочеться віддячити відмінною грою. В ці секунди відчуваєш себе найщасливішим, адже приносиш людям радість.

Воротар київського «Сокола» Юрій Шундров за підсумками 35-го чемпіонату СРСР увійшов до числа кращих голкіперів країни. Він вже захищав ворота другої збірної СРСР. І віряться, що киянин вже найближчим часом складе конкуренцію Третьяку і Мишкіну, гра яких йому найбільше імпонує.

Євген Шастін

У складі «Сокола» Євген Шастін з'явився наприкінці 34-го чемпіонату в матчі з ЦСКА. А вже наступного туру в Ленінграді провів дві шайби у ворота місцевих армійців. Гра 19-річного нападаючого сподобалась зарядженістю на атаку, своєрідністю, сміливістю. В 7 матчах, проведених у тому чемпіонаті, Шастін закинув 6 шайб. А в 35-й першості СРСР відзначився 24 рази, поліпшивши попереднє досягнення Бабашова та Давидова (21 шайба). Євген став володарем спеціального призу міської федерації хокею і газети «Вечірній Київ» — гравцеві «Сокола», який закине найбільше шайб.

Виріс у Омську. На ковзани став у 7 років. До хокейної школи привів брат, який виступав за місцеву команду «Шинник». Подобалося закидати шайби, і Євген вирішив стати нападаючим. В основному складі «Шинника» грав з 16 років. У 1979 році омича запросили до юніорської збірної СРСР, у складі якої він став чемпіоном світу в Фінляндії. Після цього одержав кілька пропозицій вступати за клуби вищої ліги. Перевагу віддав «Соколу». Імпонувало, що молода команда намагалася вести боротьбу до останньої хвилини з будь-яким суперником. Минулий сезон провів в одній ланці з досвідченим Ісламовим та молодим Земком.

Здібного нападаючого запросили до складу другої збірної СРСР, і він впевнено зіграв у товариських матчах у Чехословаччині та Швеції.

Мріє, щоб його рідний «Сокол» не втрачав висоти. А це — зіграти у складі першої збірної СРСР. Хай ці мрії збудуться.

Олег Ісламов

Старожилу «Сокола» 28 років. Виступає за київський клуб з 1972 року. Хокей у родині Ісламових — захоплення спільне. Батько добре грав у хокей і футбол, виступаючи за провідні новосибірські клуби, кілька сезонів провів у футбольній команді московського «Динамо». Згодом почав працювати тренером. Грає в хокей і молодший брат Вячеслав. Не стати на ковзани і не взяти в руку ключку в Новосибірську, а саме там народився і виріс Олег, просто неможливо. Вже в третьому класі здібного хлопчика прийняли до спеціалізованої хокейної школи. А з молодіжної команди запросили до Києва.

З «Соколом» пройшов важкий шлях від першої ліги до вищої. До своєї гри завжди ставиться критично, вважаючи, що йому бракує стартової швидкості, націленості на ворота. Тому на тренуваннях значну увагу приділяє усуненню цих вад. Закінчив Київський інститут фізкультури. В майбутньому мріє стати, як і батько, тренером. У вільний час, а його, на жаль, обмаль, полюбляє грати в шахи. Тут має постійного партнера — Володимира Бабашова, з яким уже багато років веде боротьбу за звання чемпіона «Сокола». Охоче випускає стіннівку, а допомагають йому в цьому Володимир Андреев та Вадим Сибірко.

В Ісламових підрастає донька Ганнуся. Найщасливіші хвилини для Олега, коли поруч донька і дружина Олена, лікар за фахом. За взірць у спорті має легкоатлетів Валерія Борзова і Валерія Брумеля та дзюдоїста Сергія Новикова.

24 шайби закинув його партнер по ланці Євген Шастін. І в цьому чимала заслуга 19-го номера «Сокола» Олега Ісламова.

Анатолій Дьомін

Центральному нападаючому «Сокола» Анатолію Дьоміну 27 років. Грати в хокей починав у місті Балашиха, що під Москвою. Коли збірною школи, в якій навчався Анатолій, виграла міський турнір на призи клубу «Золота шайба», капітана, а ним був Дьомін, запросили в команду «Машинобудівник». Новачок відразу заявив: «Гратиму центральним нападаючим». 1972 року в складі молодіжної команди воскресенського «Хіміка» став бронзовим призером чемпіонату СРСР. Потім виступав за клуб «Нафтовик» (Ухта). 6 років тому з'явився в складі «Сокола». Тут і став майстром спорту. Ось що говорить про нього Ю. Шундров: «Не заздрю своїм колегам з інших команд, коли Анатолій на майданчику. Він виконує великий обсяг роботи. Урівноважений, спокійний, самовідданий. Дуже справедливий і принциповий. З його справжнім спортивним характером міг би стати і хорошим футболістом, і гандболістом».

— Які функції і завдання центрального нападаючого?

Ось що відповідає один з найрезультативніших гравців команди А. Дьомін.

— Центральний нападаючий визначає напрямок атаки. Розігрує шайбу, виводячи партнерів на зручні позиції. Він конструктор атаки. А при її зриві миттєво повинен повернутися в оборону. Перший в атаці, перший в обороні!

— Часто-густо суперники поводяться з вами явно не по-джентльменськи, ви на грубість не відповідаєте. Що це, вміння володіти своїми емоціями?

— Певною мірою, так. Зреагувавши на грубість, буду змушений відправитись на 2-хвилинний відпочинок. Таким чином я покараю свою команду, яка залишиться в меншості. Із кривдником намагаюсь звести рахунок у грі, але в межах дозволеного. А взагалі, жорстка, силова гра мені до вподоби. Гадаю, без неї хокей втратив би частку своєї принакності.

— Не шкодуєте, що обрали хокей?

— Хокей загартував мій характер, навчив терпіти, коли важко. Подарував друзів, надав можливості побувати в багатьох містах і країнах. З цією грою я не розстанусь. Вона приносить мені радість.

— Про що мрієте?

— Хотілося б, щоб «Сокіл» ще багато років залишався улюбленцем киян, і щоб мої земляки виступали в складі першої збірної СРСР.

Сергій Горбушин

Цьогорічний сезон буде для захисника Сергія Горбушина четвертим у «Соколі». Його гру вирізняє вміння добре вести силову боротьбу, діяти надійно, зібрано. Як правило, коли кияни залишаються в меншості, Анатолій Богданов випускає на лід цього 24-річного гравця.

Народився і виріс у Глазові — місті з хокейними традиціями. У 4-му класі захопився хокеєм, а вже через 3 роки до команди, за яку він виступав, прийшов успіх на республіканському турнірі на приз клубу «Золота шайба». Згодом юнака запросили виступати за команду «Прогрес» (Глазов). 1978 року став грати за київський «Сокіл». Тут здобув звання майстра спорту. Навчається в Київському інституті фізкультури. Захоплюється музикою.

Основними якостями сучасного захисника вважає тактичну гнучкість, вміння організувати стрімку атаку, сміливість. Саме ці якості притаманні киянину, якого запросили до другої збірної СРСР.

Хлопець має твердий характер, успадкований од батька — робітника, депутата Верховної Ради Удмуртської АРСР, Героя Соціалістичної Праці.

Міжнародні зустрічі

Свою першу міжнародну гру київські хокеїсти (поширені кількома гравцями московського «Динамо») провели в Палаті спорту столиці України на початку 1964 р. проти збірної Східної (любительської) ліги США і перемогли — 4 : 3. Першу «міжнародну» шайбу киян закинув В. Мартинов — на той час найрезультативніший гравець клубу.

Перше закордонне турне відбулося в серпні 1964 р., коли динамівці побували в Румунії. Там вони двічі зустрілися із збірою цієї країни — 8 : 2 та 3 : 3.

Київський клуб поки що не брав участі в гучних міжнародних турнірах. Щоправда, двічі на базі цієї команди складалася збірна СРСР, що перемогла на турнірах всесвітніх зимових Універсіад 1966 та 1968 рр. Почесний титул переможців завойовували М. Кульков, В. Альошин, І. Тузик, С. Серебряков (усі — двічі), В. Мосягін, Б. Нужин, Г. Григор'єв, О. Богінов, А. Белоножкін, О. Шоман, О. Голембіовський. Тренував переможців Д. Богінов — старший тренер київського «Динамо».

В минулому сезоні хокеїсти «Сокола» С. Давидов, М. Наріманов, В. Сидоров, Є. Шастін, С. Горбушин виступали в складі другої збірної СРСР, а А. Земко, С. Земченко та А. Овчинников в складі молодіжної збірної країни одержали бронзові нагороди світової першості. А воротар київського «Машинобудівника» І. Курносенко в складі юніорської збірної СРСР став переможцем першості Європи в Мінську.

А командою «Сокіл» у минулому сезоні виступав так. В серпні 1980 р. провели дуже насичене турне по Фінляндії — 5 ігор за 6 днів. В місті Лаппенранта перемогли команду «Сайба» — 8 : 4, в Тампере зіграли внічию з «Ільвесом» — 3 : 3. Потім в Хамеліні кияни перемогли місцевий клуб НРК (2-а ліга) — 10 : 6, з таким же рахунком прогнали відомому клубу «Таппара» з Тампере (цей клуб через тиждень відмінно виступив у фіналі Кубка європейських чемпіонів, де посів друге місце). В заключній грі турне «Сокіл» переміг в місті Раума клуб «Рауманлуко» — 3 : 2.

Потім в рамках турніру на призи газети «Советский спорт» київські хокеїсти перемогли берлінське «Динамо» — 11 : 6 та зіграли внічию з кошицьким ВСЖ — 1 : 1.

Під час турніру в Києві гостювали хокеїсти клубу «Ільвес». В товариській грі кияни перемогли фінських спортсменів — 6 : 5.

Напередодні першості країни «Сокіл» двічі зустрівся вдома із браціславським «Слованом» і в напруженій боротьбі переміг — 7 : 5 та 5 : 4.

У грудні кияни без гравців другої та молодіжної збірних провели дві гри в Чехословаччині — з ТЄ (Готтвальдов) — 1 : 1, «Слованом» (Браціслава) — 5 : 2.

Зустрічалася із зарубіжними клубами й інша київська команда — «Машинобудівник». В серпні 1980 р. у рамках міжнародного турніру в Харкові вона перемогла «Левський-Спартак» (Болгарія) — 10 : 1, а у вересні «Ільвес» — 10 : 6.

Юніори «Сокола» (старший тренер В. Уткін) виступили в меморіалі А. Запотоцького в місті Кладно (ЧССР), де посіли друге місце після пардубицької «Тесли», випередивши місцеві клуби ПЗ та «Польді».

Найрезультативніші хокеїсти

Наводимо список найвлучніших київських хокеїстів за часи виступів команд «Динамо» і «Сокіл» у вищій лізі (I — роки виступів, II — кількість сезонів, III — кількість закинутих шайб):

	I	II	III
1. С. Серебряков	1965—1970	5	53
2. С. Давидов	1978—1981	3	52
3. В. Бабашов	1978—1981	3	51
4. А. Дьомін	1978—1981	3	50
5. В. Прокоф'єв	1965—1969	4	42
6. Ю. Потехов	1966—1970	4	40
7. І. Тузик	1965—1969	4	38
8. В. Сибірко	1978—1981	3	33
9. Г. Юдін	1965—1968	3	31
10. Є. Шастін	1980—1981	2	30

	I	II	III
11. О. Ісламов	1978—1981	3	30
12. А. Данько	1978—1981	3	29
13. О. Голембіовський	1965—1970	5	27
14. Г. Григор'єв	1965—1970	5	26
15. А. Белоножкін	1966—1968	3	23
16. Р. Гатаулін	1978—1980	2	23
17. О. Шоман	1965—1970	5	23
18. В. Уткін	1965—1968	3	22
19. В. Репньов	1968—1970	2	21
20. В. Мосягін	1965—1970	5	21
21. В. Андреев	1978—1981	3	19
22. Є. Кухарж	1968—1970	2	18
23. В. Клопов	1967—1970	3	15
24. А. Рябиченко	1965—1970	5	15
25. В. Альошин	1965—1970	5	13
26. Б. Нужин	1965—1969	4	13

Поза сумнівом, що цей список найближчим часом зазнає істотних змін.

Ювілейні шайби

1-а — О. Савельєв (1965), 100-а — Г. Юдін (1966), 200-а — І. Тузик (1967), 300-а — В. Прокоф'єв (1968), 400-а — Ю. Потехов (1968), 500-а — Д. Пролигін (1970), 600-а — Р. Гатаулін (1978), 700-а — В. Бабашов (1979), 800-а — В. Бабашов (1980), 900-а — Є. Шастін (1981).

Трамплін у сезон

У турнірі на приз газети «Советский спорт», що стартував на початку вересня 1980 року в столиці України, хокеїсти київського «Сокола» прагнули, звичайно, повторити успіх річної давності, коли вони виграли подібне змагання. В суперництві з такими командами, як столичний «Спартак», челябінський «Трактор», мінське та берлінське «Динамо» і чехословацький клуб ВСЖ (Кошице) така перемога дала чудовий заряд на весь хокейний сезон-марафон, що розпочинався невдовзі після закінчення турніру. Не менш важливо було киянам, як і їхнім суперникам, збалансувати склад перед головним стартом, перевірити новобранців. Це питання актуальне для хокеїстів з берегів Дніпра впродовж усіх років після повернення до вищого ешелону. Напередодні сезону 1980—1981 років колектив залишили Швецов, Євстропов, Гатаулін, натомість з'явилась велика група дебютантів.

Попервах це помітно впливало на гру «Сокола». Стартові зустрічі турніру з динамівцями Мінська та Берліна, незважаючи на переможні

рахунки — 3:2 і 11:5, не принесли насолоди прихильникам київської команди. Без вогнику діяли ветерани «Сокола», з новачками вони ніби говорили різними ігровими мовами, а комбінаціям киян бракувало майстерності та видумки. На щастя, депресія в дебюті турніру виявилась не тривалою. Варто було господарям поля побачити перед собою солідного подразника — челябінський «Трактор», що завдавав до цього киянам немало прикросів у всесоюзних першостях, як команду, наче підмінили. Тепер уже вимальовувались обриси ігрового арсеналу «Сокола», «запаси» якого вже були взяті під сумнів. У діях українського клубу з'явилися швидкість, цілеспрямованість, осмисленість і, що найбільш важливо, бойовий настрій. У першому періоді голкіперу уральців Герасимову після влучних кидків Овчинникова та Давидова (двічі) доводиться діставати шайбу з сітки воріт, на що гості відповіли одним голом (Єзовських). Після перерви челябінці, максимально мобілізувавшись, зуміли вирівняти гру. Проте в заключній 20-хвилинці на полі знову домінували господарі, які на високій ноті закінчили цей поєдинок — 7:4. Зазначимо, що дві шайби в ворота «Трактора» провів юний вихованець «Машинобудівника» Терпиловський, котрий відзначив випробування в «Соколі» під час турніру непоганою результативністю.

У наступному матчі за участю киян — з кошицьким ВСЖ головними героями стали воротарі. І Шварний з чехословацької команди, і Гаврилов з «Сокола» перекривали шлях шайбі в, здавалось, безвихідних ситуаціях. Сперечаючись у майстерності, голкіпери розійшлися мирно, пропустивши по одній шайбі, авторами яких стали Данько і Файт.

І ось вирішальний поєдинок за почесний трофей. У ньому суперником «Сокола» була команда, що не потребує додаткових рекомендацій. Столичний «Спартак», «доозброївшись» перед новим сезоном майстерністю Сапрікіна, Тюменева, Капустіна та братів Орлових, в турнірі на приз «Советского спорта» давав уроки хокею своїм суперникам. У передостанній зустрічі він «поклав на лопатки» челябінців — 13:3 і на матч із «Соколом» вийшов у прекрасному настрої. Кияни напередодні своєрідно використали день відпочинку, що був даний учасникам. У товариській зустрічі вони помірялись силами з чемпіоном Фінляндії 1978 року — клубом «Ільвес» (Тампере), який гостював у столиці України, і перемогли — 6:5. Як показали події наступного дня, «зайвий» поєдинок не стомив киян. Вони спокійно гасили потужні атаки «Спартака», а в нападі діяли розкуто і сміливо. Спартаківський штурм довго не приносив гостям бажаного — раз по разу Шундров вигравав дуелі в нападаючих москвичів. А коли в середині першого періоду на лаву штрафників сів Сидоров, гості вже зовсім необачно кинулись вперед, за що негайно поплатились. Швидка контратака у виконанні Шастіна та Данька закінчилась голом у ворота «Спартака». Продовжуючи грати вчотирьох проти п'ятірки москвичів, кияни добились успіху вдруге: Овчинников ударом від синьої лінії знову змусив Доро-

шенка діставати шайбу з сітки воріт. Після такого «холодного душу» від впевненості спартаківців не лишилося й сліду. Вони мали ще вдосталь часу, щоб відігратись (їх влаштувала навіть нічия), робили здається все, щоб уникнути поразки. Але це був уже не той «Спартак», що на початку зустрічі. А «Сокіл» діяв з величезним натхненням, диктував супернику свій варіант гри. Москвичам поталанило лише раз добитись успіху, а киянам — ще тричі. Знову відзначились молоді Овчинников та Шастін, а також Данько. 5:1 — красива і переконлива перевага, яку засновник турніру — газета «Советский спорт» назвала, крім того, сенсаційною. Отже, почесний трофей знову лишився в Києві. Призи були вручені й кращим гравцям. Їх одержали: кияни — воротар Шундров та нападаючий Данько і захисник «Спартака» Коротков.

Такі ж турніри відбулися у Ленінграді та Ризі. В місті на Неві змагались ЦСКА, «Крила Рад», «Хімік», «Сайпа» (Фінляндія), а також місцеві СКА та ВІФК. Почесний приз вибороли хокеїсти ЦСКА.

У столиці Латвії боротьбу вели динамівці Москви та Риги, горьковське «Торпедо», «Салават Юлаєв» і збірні Польщі та Румунії. Турнір виграла московські динамівці.

Підсумкова таблиця турніру в Києві:

	В	Н	П	Ш	О
«Сокіл»	4	1	0	27—14	9
«Спартак»	4	0	1	34—20	8
ВСЖ	2	1	2	16—20	5
«Динамо» (Мінськ)	2	0	3	17—15	4
«Трактор»	2	0	3	20—30	4
«Динамо» (Берлін)	0	0	5	21—36	0

Турнір у Рибінську

Напередодні ігор на призи газети «Советский спорт», у вересні 1980 р., завершився представницький турнір профспілкових колективів у Рибінську. Там «Сокіл» переміг саратовський «Кристал» — 6:2, СК ім. Урицького (Казань) — 7:4, «Салават Юлаєв» (Уфа) — 4:1, поступився іжевській «Іжсталі» — 4:5. Переможця змагань мала визначити зустріч киян з «Крилами Рад» (Москва). Після першого періоду кияни програвали — 0:3, але спромоглися перемогти досвідченого суперника — 5:3.

Сімнадцятиразові!

Чемпіонат світу та Європи серед команд групи «А», що стартував 12 квітня 1981 року в палацах спорту «Юханнесхоф» (Стокгольм) і «Скандінавіум» (Гетеборг), проходив спочатку в двох підгрупах. В одній з них грали команди СРСР, Канади, Фінляндії та Голландії, в іншій — ЧСР, Швеції, США та ФРН. Попередні ігри дали такі результати.

Підгрупа «А»: СРСР — Голландія — 10:1 (шайби в радянської команди закинули Шалімов, Мальцев — тричі, Дроздешський, Крутов, Скворцов, Петров, Жлуктов, Хомутов), Канада — Фінляндія — 4:3, Канада — Голландія — 8:1, Фінляндія — СРСР — 1:7 (Дроздешський — тричі, В. Голіков, Крутов, Капустін, С. Макаров), СРСР — Канада — 8:2 (В. Голіков — двічі, Первухін, Шепелев — двічі, Касатонов, Жлуктов, Хомутов), Фінляндія — Голландія — 12:3.

Підгрупа «В»: ЧСР — США — 11:2, Швеція — ФРН — 4:2, ЧСР — ФРН — 6:2, Швеція — США — 4:2, США — ФРН — 10:6, ЧСР — Швеція — 3:3.

Після цих матчів підсумкові турнірні таблиці набули такого вигляду:

Підгрупа «А»

	І	В	Н	П	Ш	О
1. СРСР	3	3	0	0	25—4	6
2. Канада	3	2	0	1	14—12	4
3. Фінляндія	3	1	0	2	16—14	2
4. Голландія	3	0	0	3	5—30	0

Підгрупа «В»

	І	В	Н	П	Ш	О
1. ЧСР	3	2	1	0	20—7	5
2. Швеція	3	2	1	0	11—7	5
3. США	3	1	0	2	14—21	2
4. ФРН	3	0	0	3	10—20	0

По дві кращі команди з кожної підгрупи вийшли до головного фіналу, ігри якого пройшли в Гетеборзі, а інша четвірка команд розіграла 5—8-е місця.

Радянська команда провела ігри в попередній підгрупі потужно, результативно. Вперше виступаючи без провідної трійки (Михайлов завершив виступи у великому хокеї, Харламов напередодні світового чемпіонату захворів), наша збірна щоматчу ніби пропонувала суперникам визначити трійку-лідера. У перших іграх відзначились Мальцев — В. Голіков — Дроздецький, на рахунок яких чотири шайби. Причому в першій грі найрезультативнішим був Мальцев — три шайби, в другій — В. Голіков, після влучних кидків якого канадці двічі починали гру з центра льодового майданчика. Цікаво, що на свій рахунок записали закинуті шайби гравці всіх чотирьох трійок нападу.

Наведемо спочатку результати ігор у другому фіналі (за 5—8-е місця): США — Голландія — 7:6, Фінляндія — ФРН — 6:3, ФРН — Голландія — 9:2, США — Фінляндія — 6:4, ФРН — США — 6:2, Фінляндія — Голландія — 4:2, США — Голландія — 7:3, Фінляндія — ФРН — 4:4, ФРН — Голландія — 12:6, США — Фінляндія — 3:3. Після цих ігор команди в підсумковій таблиці розмістились так:

	I	V	H	П	Ш	O
5. США	6	4	1	1	35—28	9
6. Фінляндія	6	3	2	1	33—21	8
7. ФРН	6	3	1	2	40—30	7
8. Голландія	6	0	0	6	22—51	0

Матчі головного фіналу принесли такі результати: Канада — ЧССР — 4:7 (тут усе вирішив перший період, коли чехословацькі хокеїсти чотири рази примусили капітулювати канадського воротаря Джаррета, після чого його замінив Мейр); СРСР — Швеція — 4:1 (Капустін, Петров, Шепелев — двічі. Як і всі матчі шведів у попередньому турнірі, ця гра складалася важко, довгий час команди не могли відкрити рахунок — лише на 29-й хвилині Капустін з подачі Жлуктова закинув першу шайбу); Канада — Швеція — 1:3; СРСР — ЧССР — 8:3 (С. Макаров — двічі, Сковрцов, Капустін, Мальцев, Крутов, Шепелев, Петров. І тут усе було вирішено в першій 20-хвилині, коли радянські спортсмени зуміли закинути п'ять шайб, а пропустили лише одну); Швеція — ЧССР — 4:2 (У цій грі на першій хвилині відкрив рахунок, а на передостанній — «закрив» чудовий чехословацький майстер Володимир Мартинець, але в проміжку між цим тричі відзначилась друга трійка шведського нападу Седерстрем — Ерікссон — Хоканссон, а також Норберг); Канада — СРСР — 4:4 (Фетісов, Крутов, В. Голіков, Петров. Наші хокеїсти вигравали дві шайби, але самолюбів канадці зуміли уникнути поразки); Швеція — СРСР — 1:13 (Шалімов, Крутов — двічі, Сковрцов — двічі, Мальцев — двічі, Шепелев, В. Голіков — двічі, Дроздецький, Білялетдінов, Капустін. На перший погляд гра видалась легкою, але це не так. Лише в другому періоді вдалося від-

крити рахунок); ЧССР — Канада — 4:2; Швеція — Канада — 4:3; ЧССР — СРСР — 1:1 (Шалімов. Гра практично нічого не вирішувала, тому пройшла мирно. Тренери радянської команди дали можливість зіграти всім заявленим на чемпіонат гравцям).

Таким чином, у підсумкову турнірну таблицю було внесено останній штрих:

	I	V	H	П	Ш	O
1. СРСР	6	4	2	0	38—12	10
2. Швеція	6	3	1	2	16—26	7
3. ЧССР	6	2	2	2	20—22	6
4. Канада	6	0	1	5	16—30	1

Ця перемога стала 17-ю для радянських хокеїстів у чемпіонатах світу, які проводяться з 1924 року. Тепер лише родоначальники хокею — канадці випереджають наших майстрів за кількістю перемог у світових першостях. Вони 18 разів ставали чемпіонами. Але слід врахувати, що збірна СРСР дебютувала в цих змаганнях лише 1954 року, тобто через тридцять років з того часу, як уперше було розіграно найвищі нагороди. Тому показники радянських хокеїстів є більш вражаючими.

Так, з 26-и чемпіонатів світу, в яких вони брали участь, команда СРСР 17 разів поверталась із золотими нагородами, 6 разів здобувала срібні медалі й тричі — бронзові.

Того ж року наша команда дебютувала й у першостях континенту, котрі проводяться з 1910 року. За цей час збірна СРСР 20 разів здобувала титул чемпіона Європи, чотири рази була срібним призером і двічі — бронзовим.

Ще кілька цікавих цифр і фактів чемпіонату світу 1981 року.

Штрафний час. Найменше його на рахунок гравців збірної ЧССР — 58 хвилини. Далі йдуть: СРСР — 80, Швеція — 82, Фінляндія — 83, Голландія — 96, Канада і США — по 100, ФРН — 120 хвилини. В індивідуальному заліку на першому місці Хілле (Голландія) — 24 хвилини. Дальші місця на «лаві штрафників» посідають Хенгслєбен (США) — 22, Кречмер (ФРН) — 18, Буте (Канада) і Крістіан (США) — по 16.

Бомбардири. Кращим снайпером чемпіонату за системою «гол + пас» став Мейтінгер (ФРН) — 19 очок (8+11). За ним ідуть Хофнер (ФРН) — 13 (9+4), Мальцев (СРСР) — 13 (6+7), Крістіан (США) — 11 (8+3), Лала (ЧССР) — 10 (7+3), В. Голіков (СРСР) — 10 (6+4), Дроздецький (СРСР) — 10 (5+5), Петров (СРСР) — 10 (4+6), Крутов (СРСР) — 9 (6+3), Б. Міллер (США) — 9 (5+4), Дебол (США) — 9 (5+4). Зазначимо, що результативність велась разом як для тих хокеїстів, які виступали в головному фіналі, так і для тих, хто виступав у турнірі за 5—8-е місця. Тому й бачимо серед 11 кращих бомбардирів стільки американців і хокеїстів ФРН.

Символічна збірна журналістів. До неї увійшли воротар Ліндмарк (Швеція), захисники Васильєв (СРСР) і Робінсон (Канада), нападаючі С. Макаров, Мальцев, Капустін (усі — СРСР).

Трійка директорату. В черговий раз, а вперше це було зроблено 1954 року, директорат назвав кращих воротаря, захисника і нападаючого. Лауреатами стали Третяк (СРСР), Робінсон (Канада) і Мальцев (СРСР). З часу першої такої атестації радянські хокеїсти майже щоразу відзначались призами як кращі гравці чемпіонатів. Тому пропонуємо повний список обранців директоратів першостей різних років:

Рік	Воротарі	Захисники	Нападаючі
1954	Локкарт (Канада)	Оберг (Швеція)	Бобров (СРСР)
1955	Ragazio (США)	Гут (Чехословацька)	Уорвік (Канада)
1956	Айкола (США)	Сологубов (СРСР)	Маккензі (Канада)
1957	Страка (Чехословацька)	Сологубов (СРСР)	Юханссон-Тумба (Швеція)
1958	Надрхал (Чехословацька)	Трегубов (СРСР)	Беренссон (Канада)
1959	Пучков (СРСР)	Ламіранд (Канада)	Клірі (США)
1960	Маккартен (США)	Сологубов (СРСР)	Нільссон (Швеція)
1961	Мартін (Канада)	Трегубов (СРСР)	Бубнік (ЧССР)
1962	Хеггрут (Швеція)	Мейасіч (США)	Тумба (Швеція)
1963	Мартін (Канада)	Стольц (Швеція)	Влах (ЧССР)
1964	Мартін (Канада)	Тікал (ЧССР)	Б. Майоров (СРСР)
1965	Дзурілла (ЧССР)	Тікал (ЧССР)	Старшинов (СРСР)
1966	Мартін (Канада)	Рагулін (СРСР)	Локтев (СРСР)
1967	Ветцель (США)	Давидов (СРСР)	Фірсов (СРСР)
1968	Бродерік (Канада)	Хорешовські (ЧССР)	Фірсов (СРСР)
1969	Холмквіст (Швеція)	Сухі (ЧССР)	Стернер (Швеція)
1970	Лонен (Фінляндія)	Сведберг (Швеція)	Мальцев (СРСР)
1971	Холечек (ЧССР)	Сухі (ЧССР)	Фірсов (СРСР)
1972	Валтонен (Фінляндія)	Коскела (Фінляндія)	
1973	Холечек (ЧССР)	Поспішил (ЧССР)	Мальцев (СРСР)
1974	Третяк (СРСР)	Васильєв (СРСР)	Михайлов (СРСР)
1975	Холечек (ЧССР)	Шеберг (Швеція)	Недоманські
		Мар'ямакі (Фінляндія)	Якушев (СРСР)
1976	Холечек (ЧССР)	Валтін (Швеція)	Харламов (СРСР)
1977	Хегюста (Швеція)	Васильєв (СРСР)	Балдеріс (СРСР)
1978	Холечек (ЧССР)	Фетісов (СРСР)	Діонн (Канада)

1979	Третяк (СРСР)	Васильєв (СРСР)	Михайлов (СРСР)
		Бубла (ЧССР)	Пейман (Канада)
1981	Третяк (СРСР)	Робінсон (Канада)	Макаров (СРСР)
			Мальцев (СРСР)

Чемпіонський внесок. Під керівництвом Віктора Тихонова, 1930 року народження, майстра спорту, заслуженого тренера СРСР, та Володимира Юрзінова, 1940 року народження, заслуженого майстра спорту, заслуженого тренера СРСР, чемпіонські титули виборювали 22 хокеїсти з шести клубів вищої ліги. Представляємо чемпіонів світу та Європи 1981 року.

Владислав Третяк (ЦСКА) — воротар, 1952 року народження, заслужений майстер спорту СРСР, дворазовий олімпійський чемпіон, восьмиразовий чемпіон світу, семиразовий чемпіон Європи. Зіграв за збірну 226 матчів (з них 7 на чемпіонаті світу 1981 року).

Володимир Мишкін («Динамо» М) — воротар, 1955 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, дворазовий чемпіон світу та Європи. Зіграв за збірну 23 матчі (1).

Валерій Васильєв («Динамо» М) — захисник, 1949 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, дворазовий олімпійський чемпіон, семиразовий чемпіон світу та Європи. Зіграв за збірну 247 матчів (8), закинув 39 шайб.

Зінетула Білялетдінов («Динамо» М) — захисник, 1955 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, триразовий чемпіон світу та Європи. Зіграв за збірну 98 матчів (8), закинув 8 шайб (з них одну на чемпіонаті світу 1981 року).

Василь Первухін («Динамо» М) — захисник, 1956 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, триразовий чемпіон світу та Європи. Зіграв за збірну 104 матчі (8), закинув 13 шайб (1).

Вячеслав Фетісов (ЦСКА) — захисник, 1958 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, дворазовий чемпіон світу та Європи. Зіграв за збірну 69 матчів (8), закинув 19 шайб (1).

Олексій Касатонов (ЦСКА) — захисник, 1959 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, чемпіон світу та Європи. Зіграв за збірну 42 матчі (8), закинув 7 шайб (1).

Сергій Бабінов (ЦСКА) — захисник, 1955 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, олімпійський чемпіон, дворазовий чемпіон світу та Європи. Зіграв за збірну 106 матчів (7), закинув 12 шайб.

Микола Макаров («Трактор») — захисник, 1949 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, чемпіон світу та Європи. Зіграв за збірну 13 матчів (1), закинув 3 шайби.

Володимир Крутов (ЦСКА) — нападаючий, 1960 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, чемпіон світу та Європи. Зіграв за збірну 38 матчів (8), закинув 25 шайб (6).

Володимир Петров (ЦСКА) — нападаючий, 1947 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, дворазовий олімпійський чемпіон, дев'ятиразовий чемпіон світу, восьмиразовий чемпіон Європи. Зіграв за збірну 273 матчі (8), закинув 180 шайб (4).

Сергій Макаров (ЦСКА) — нападаючий, 1958 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, триразовий чемпіон світу та Європи. Зіграв за збірну 85 матчів (8), закинув 53 шайби (3).

Олександр Мальцев («Динамо» М) — нападаючий, 1949 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, дворазовий олімпійський чемпіон, восьмиразовий чемпіон світу, семиразовий чемпіон Європи. Зіграв за збірну 279 матчів (8), закинув 204 шайби (6).

Володимир Голіков («Динамо» М) — нападаючий, 1954 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, триразовий чемпіон світу та Європи. Зіграв за збірну 91 матч (8), закинув 39 шайб (6).

Микола Дроздецький (ЦСКА) — нападаючий, 1957 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, чемпіон світу та Європи. Зіграв за збірну 27 матчів (8), закинув 16 шайб (5).

Віктор Шалімов («Спартак») — нападаючий, 1951 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, дворазовий чемпіон світу та Європи. Зіграв за збірну 78 матчів (8), закинув 48 шайб (3).

Сергій Шепелев («Спартак») — нападаючий, 1955 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, чемпіон світу та Європи. Зіграв за збірну 15 матчів (8), закинув 10 шайб (6).

Сергій Капустін («Спартак») — нападаючий, 1953 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, олімпійський чемпіон, п'ятиразовий чемпіон світу та Європи. Зіграв за збірну 152 матчі (8), закинув 100 шайб (4).

Андрій Хомутов (ЦСКА) — нападаючий, 1961 р. н., майстер спорту СРСР міжнародного класу, чемпіон світу та Європи. Зіграв за збірну 11 матчів (7), закинув 2 шайби (2).

Віктор Жлуктов (ЦСКА) — нападаючий, 1954 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, олімпійський чемпіон, триразовий чемпіон світу та Європи. Зіграв за збірну 127 матчів (8), закинув 56 шайб (2).

Юрій Лебедєв («Крила Рад») — нападаючий, 1951 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, шестиразовий чемпіон світу та Європи. Зіграв за збірну 114 матчів (1), закинув 22 шайби.

Олександр Сковрцов («Торпедо») — нападаючий, 1953 р. н., заслужений майстер спорту СРСР, дворазовий чемпіон світу та Європи. Зіграв за збірну 50 матчів (8), закинув 13 шайб (4).

Почесні звання. За успішний виступ на чемпіонаті світу та Європи в Швеції 6 гравцям збірної СРСР Комітет по фізичній культурі і спорту при Раді Міністрів СРСР присвоїв звання «Заслужений майстер спорту СРСР»: М. Дроздецькому, В. Кругову, О. Сковрцову, О. Касатову, М. Макарову і С. Шепелеву. А. Хомутову присвоєно звання «Майстер спорту СРСР міжнародного класу».

Державні нагороди. Указом Президії Верховної Ради СРСР за ве-

ликий вклад у розвиток радянського хокею і успішний виступ на чемпіонаті світу та Європи 1981 року орденами і медалями СРСР нагороджено групу тренерів, гравців, фахівців хокею. Так, орден Дружби народів удостоєні В. Васильєв, С. Капустін, С. Макаров, О. Мальцев, В. Тихонов, В. Третяк, В. Шалімов; орден «Знак пошани» З. Біялетдінов, В. Голіков, тренери А. Кострюков, В. Кулагін, Г. Цигуров і В. Юрзінов, Ю. Лебедєв, М. Макаров, В. Первухін, О. Сковрцов, В. Фетісов, С. Шепелев; медалі за «Трудову доблесть» — М. Дроздецький; медалі «За трудову віданаку» — А. Хомутов.

Вісім матчів

провели в Москві на традиційному турнірі на призи газети «Известия» збірні команди Швеції, Фінляндії, Чехословаччини та Радянського Союзу.

Поєдинки принесли такі результати: ЧССР — Швеція — 3 : 0, СРСР — Фінляндія — 10 : 0 (шайби у радянської команди закинули: Шалімов — двічі, Дроздецький, Біялетдінов, В. Голіков — двічі, Мальцев, Шепелев, С. Макаров — двічі), Швеція — Фінляндія — 3 : 6, СРСР — ЧССР — 4 : 5 (Крутов, Первухін, Жлуктов, Шалімов). Переможну шайбу чехословацькі майстри закинули на останній хвилині зустрічі. Фінляндія — ЧССР — 5 : 1, СРСР — Швеція — 2 : 0 (Шалімов, Первухін). Після цих матчів три команди — СРСР, ЧССР і Фінляндії набрали по 4 очка. Краща різниця закинутих і пропущених шайб визначила: у фінальному матчі гратимуть радянські і чехословацькі хокеїсти, а в грі за третє місце зустрінуться команди Фінляндії та Швеції. Причому доля третього призу була відома завчасно, бо очки, набрані в попередніх іграх, зараховувались командам, а шведи відставали на чотири очка. Фінські хокеїсти виграли і цей чисто престижний матч — 8 : 2.

Матч за перше місце завершився переконливою перемогою радянських спортсменів — 6 : 2 (Фетісов, Жлуктов — двічі, Мальцев, Шалімов, Шепелев). Зазначимо, що лише за рахунку 0 : 6 чехословацьким майстрам на останній хвилині вдалося закинути дві шайби «престижу».

Отже підсумкова таблиця набула такого вигляду:

	І	В	Н	П	Ш	О
1. СРСР	4	3	0	1	22—7	6
2. ЧССР	4	2	0	2	11—15	4
3. Фінляндія	4	3	0	1	19—16	6
4. Швеція	4	0	0	4	5—19	0

Приз справедливої гри отримала команда СРСР — 28 штрафних хвилин. У збірних ЧССР — 36, Швеції — 40, Фінляндії — 52.

Приз найрезультативнішого гравця за системою «гол + пас» дістався Віктору Шалімову (СРСР) — 6 (5+1). Далі йдуть Жлуктов СРСР — 6 (3+3), Севон (Фінляндія) — 5 (3+2), Мальцев — СРСР — 5 (2+3), Шелелев (СРСР) — 5 (2+3) і Кіімалайнен (Фінляндія) — 4 (3+1).

Кращими гравцями турніру стали: воротар Третьак (СРСР), захисник Руотсалайнен (Фінляндія) і нападаючий Кокрмент (ЧССР).

Під час відкриття турніру глядачі тепло попрощались з видатними радянськими хокеїстами, гравцями ЦСКА і збірної СРСР Борисом Михайловим і Геннадієм Циганковим, які завершили виступи на льодових майданчиках і перейшли на тренерську роботу.

Сьома перемога

Сьомий турнір других збірних команд СРСР, Чехословаччини, Швеції та Фінляндії приймав ленинградський спортивно-концертний комплекс імені В. І. Леніна. Суперники уперше змагалися в два кола.

Перше коло виграли спортсмени ЧССР. Вигравши у шведів — 4:2 і зігравши вничю з фінськими хокеїстами — 3:3, вони зуміли в гострій, напруженій боротьбі завдати поразки господарям турніру — 2:1. Це була гра третього туру, а в двох попередніх наші спортсмени обіграли команди Фінляндії — 10:1 та Швеції — 3:2.

У другому колі збірна СРСР додала обертів і розгромила всіх трьох суперників: Фінляндію — 7:2, Швецію — 5:0, ЧССР — 8:2. Це вивело другу збірну нашої країни на загальне перше місце. Другими стали чехословацькі майстри, третіми — посланці Швеції.

Результативну гру в радянській команді продемонстрували торпедівці Горького Скворцов, Ковін і Варнаков, московські динамівці Светлов і Семенов та уфимець Юлдашев, армійська трійка Зибін — Герасимов — Курдін, Ларіонов з «Хіміка», спартаківець Євстифеев, Лебедєв та Анферов з «Крил Рад». Вдало оберігали свої ворота другий голкіпер ЦСКА Тижних, захисники Кучеренко («Спартак»), Федоров («Торпедо»), Стариков (ЦСКА), Парамонов, Сидоренко, Тимофеев з «Трактор», Дев'ятириков з «Салавата Юлаєва» та московський динамовець Сліпченко.

Зазначимо, що минулого сезону до другої збірної країни вперше було запрошено велику групу хокеїстів київського «Сокола»: воротаря Шундрова, захисників Горбушина і Сидорова, нападаючих Давидова, Наріманова, Шастіна.

Нове сходження

У 1967 році на відкритій ковзанці Ярославля відбулись міжнародні хокейні змагання для юніорів. Завершилися вони перемогою збірної Радянського Союзу. Але не це було головним. Великий інтерес, виявлений до турніру «хокейниками» державами, зацікавленість тренерів і спе-

ціалістів переконали керівників ЛІУХ у доцільності, навіть необхідності проведення юніорських чемпіонатів. І вже починаючи з сезону 1968 року змагання такого рангу стали невід'ємною частиною європейського хокейного календаря.

З тих пір минуло тринадцять років. Тринадцять років — тринадцять чемпіонатів континенту. В сімох з них на вищій щабель підступили пошани піднімалися радянські хокеїсти. Більше ніж будь-яка інша збірна. Нагадаємо хто ставав чемпіоном і призерами:

1968	ЧССР	СРСР	Швеція
1969	СРСР	Швеція	ЧССР
1970	СРСР	ЧССР	Швеція
1971	СРСР	Швеція	ЧССР
1972	Швеція	СРСР	ЧССР
1973	СРСР	Швеція	ЧССР
1974	Швеція	СРСР	Фінляндія
1975	СРСР	ЧССР	Швеція
1976	СРСР	Швеція	Фінляндія
1977	Швеція	ЧССР	СРСР
1978	Фінляндія	СРСР	Швеція
1979	ЧССР	Фінляндія	СРСР
1980	СРСР	ЧССР	Швеція

Чотирнадцятий чемпіонат, до участі в якому допускались хокеїсти 1963—1964 років народження, приймав Мінськ. Вісім збірних вийшли на лід аби в черговий раз визначити — хто найсильніший? Крім господарів змагань ще збірні Чехословаччини, Фінляндії, Швеції, Польщі, Швейцарії, Австрії та ФРН. Спочатку змагання пройшли у двох групах у одне коло. По два кращих колективи продовжили боротьбу у фіналі. Причому враховувались результати зустрічей у попередніх турнірах. У першій групі разом з радянською збіркою виступали команди Фінляндії, Австрії та ФРН, у другій — Польщі, Швеції, Швейцарії, Чехословаччини.

Попередні змагання обійшлися без сенсацій і вже за тур до закінчення попередніх змагань було відомо, що фаворити — збірні СРСР, ЧССР, Швеції та Фінляндії — путівками у фінал себе забезпечили. Хто ж з них потрапить туди із заліковими очками? На це питання повинні були дати відповідь заключні матчі групових турнірів. Повний внутрішнього драматизму (протягом усього ігрового часу шведи вели в рахунок) поєдинок збірних Швеції та ЧССР завершився нічиєю — 4:4. Останню шайбу чехословацькі хокеїсти закинули на 50-й хвилині, коли шведи грали у більшості. Наша ж команда без зайвих турбот взяла гору над фінінами — 9:2. І таким чином вийшла у фінал з двома очками. По одному мали збірні ЧССР та Швеції, жодного — команда Фінляндії.

Особливих змін у турнірне положення не внесли і перші матчі. Наші хокеїсти перемогли шведів — 10 : 1, а чехи — команду Фінляндії — 4 : 3. А потім настав час вирішальних поєдинків, коли кожна закинута чи пропущена шайба була на вагу золота. В матчі за перше місце з чехословацькою збірною наших хлопців влаштувала навіть нічия. І вони її здобули, хоча за півтори хвилини до фінальної сирени залишились на майданчику в меншості, а суперник все продовжував і продовжував штурмувати ворота, добре розуміючи, що лише один влучний кидок може коштувати золотих медалей. Фінальна сирена зафіксувала переможний для радянської збірної рахунок — 3 : 3. А декількома годинами раніше визначились володарі бронзових нагород. Ними стали юніори Швеції, що подолали збірну Фінляндії — 5 : 1.

Ось хто виступав у складі збірної Радянського Союзу, увосьме здобувши титул найсильнішої юніорської хокейної команди Європи: воротарі — А. Карнін («Динамо» М), І. Курносенко («Машинобудівник» К); захисники — І. Бякін, С. Горбунов, А. Артем'янов (усі — «Автомобіліст»), В. Тюрников, С. Усанов (обидва — «Спартак»), В. Григор'єв («Хімік»), І. Стельнов, С. Халізov (обидва — ЦСКА); нападаючі — О. Анисимов, Л. Трухно, О. Старков (усі — «Автомобіліст»), В. Романов (ЦСКА), Г. Волгін («Динамо» Р), О. Знарков («Трактор»), С. Жебровський («Спартак»), С. Пряхін, М. Коршунов, С. Харін (усі — «Крила Рад»). Готував команду до турніру відомий в недавньому минулому хокеїст Євген Зімін.

Два кроки назад

Молодіжна команда посідає особливе місце в структурі хокейних збірних країни. Чимало талановитих юніорів, пройшовши в ній загартовування, потім ставали членами головної льодової дружини. А окремі спортсмени перекидали «місток» у дорослий хокей одразу, впродовж одного сезону. Як, наприклад, чемпіони світу та Європи Фетісов, Крутов, Макаров.

Тому молодіжній збірній, що уособлює завтрашній день першої команди країни, в нас завжди приділялась велика увага. І молоді гравці, відчувачи на собі велику відповідальність, з честю представляли радянський хокей на міжнародній арені. На перших чотирьох молодіжних чемпіонатах світу наші юніори неодмінно були першими. Звісно, на черговому, п'ятому, котрий проходив на порозі 1981 року у ФРН, від них також чекали золотих медалей. Тренери Ю. Морозов та В. Богомолov повезли до Баварії команду в такому складі: воротарі — Нікітін («Динамо» М) і Костюхін («Торпедo» Ярославль); захисники — Ледовських (СКА Ленінград), Стельнов (ЦСКА), Кудрявцев («Торпедo» Горький), Тюрников («Спартак»), Курашов («Динамо» М); нападаючі — Панін, Хомутов (обидва — ЦСКА), Овчинников, Земко, Земченко (всі — «Сокіл»), Юлдашев («Салават Юлаєв»),

Светлов, Яшин, Семенов (усі — «Динамо» М), Одинцов, Кудяшов (обидва — «Хімік»), Шапцін та Захаров (обидва — «Динамо» Мн).

Як бачимо, вперше на молодіжний чемпіонат світу поїхали відразу три хокеїсти квітської команди. Земко, Земченко й Овчинников у хокей починали грати разом у далекому Аугарську. Друзі ще в юнацьких турнірах привернули увагу тренерів запальністю й азартом на полі, відданістю улюбленій грі. Хлопці приглянулися і наставнику квітського «Сокола» Б. Самовичу, який займається селекційною роботою. За один сезон вони стали в команді справді своїми. Помітно зросла їхня майстерність, а вміння обвести суперника, почуття голової ситуації їм не позичати. І не дивно, що за підсумками минулого сезону читачі газети «Молодь України» назвали Андрія Земка, Сергія Земченка та Андрія Овчинникова кращими молодими хокеїстами «Сокола». Земку був вручений спеціальний приз газети. В своїй команді ці три гравці не завжди виступають разом. Коли ж вони складають одну трійку, її зіграності, взаєморозумінню можна лише дивуватись. Саме цих якостей бракувало, на жаль, більшості ланок молодіжної збірної СРСР у ФРН. До її складу ввійшли спортсмени дев'яти клубів, а часу на зіграність було обмаль.

Чемпіонат проводився за звичною для цього турніру системою. Вісім збірних були розбиті на дві підгрупи, де провели попередні ігри. По дві кращих команди з кожної підгрупи виходили в фінал і в одне коло розігрували нагороди. При цьому враховувались результати поєдинків між командами з однієї підгрупи.

Спершу для радянських хокеїстів все складалось успішно. Вони в попередніх іграх впевнено обіграли австрійців — 19 : 1, канадців — 7 : 3 та чехословацьку збірну — 5 : 1, з якою вийшли до фіналу. У першій грі по три шайби закинули Яшин та Одинцов, а по дві — одразу п'ять спортсменів, у тім числі й кияни Овчинников і Земченко. З другої підгрупи право виборювати медалі чемпіонату дістали збірні Швеції та Фінляндії, що без особливих зусиль обіграли команди США і ФРН. В очному поєдинку шведи виявились сильнішими — 2 : 1.

Прикросці для наших хокеїстів почалися в заключній стадії змагань. У матчі з фіннами вони діяли незбрано, безініціативно, не дотримувались ігрової дисципліни. І як наслідок — 1 : 5 після двох періодів. У заключній 20-хвилинці збірна СРСР на деякий час переломила хід поєдинку, сквитала дві шайби і, здавалось, зможе добитись нічиєї. Та прикра помилка захисників перекреслила ці сподівання — 3 : 6. Фінські спортсмени, зігравши злагоджено, сміливо і самовіддано, відсвяткували перемогу. А збірні ЧССР та Швеції закінчили свою суперечку нічиєю — 3 : 3.

Перед двома останніми поєдинками хокеїсти Швеції, Фінляндії та СРСР зберігали шанси на «золото». Нашу команду влаштувала тільки перемога, і то при умові, що чехословацька збірна відбере у спортсменів Фінляндії бодай очко. Матч ЧССР — Фінляндія закін-

чився саме мирним підсумком — 6:6. Але до цього радянські юніори поступились шведам — 2:3, віддавши їм і чемпіонське звання. А дебют зустрічі з скандинавами був для збірної СРСР багатообіцяючим. Светлов, вийшовши віч-на-віч з голкіпером суперників Ерікссоном, відкрив рахунок. За кілька хвилин воротар шведської дружини лише в останню мить рятує свою команду від другого гола після комбінації Юлдашев — Земко. Однак надалі суперники перехопили ініціативу, і гра проходила вже під їхню диктовку. В третьому періоді шведи, які вели в рахунку — 3:2, стомились і грали тільки на втримання мінімальної переваги. Зробити це їм вдалося.

Як і на попередніх молодіжних чемпіонатах, у радянській команді були солісти, яскраві індивідуальності. Достатньо назвати Семенова, Светлова, Паніна, Хомутова. Та не в усіх поєдинках виступали вони на повну силу, не проявили до кінця своїх можливостей. Зокрема, у вирішальному матчі з командою Швеції провідна ланка програла мікропоєдинок трійці суперників — 0:2. Вперше наша льодова дружина поступилась першістю і задовольнилась «бронзою».

Підсумкова таблиця. 1—4-е місця

	В	Н	П	Ш	О
1. Швеція	2	1	0	8—6	5
2. Фінляндія	1	1	1	13—11	3
3. СРСР	1	0	2	10—10	2
4. ЧССР	0	2	1	10—14	2

5—8-е місця

5. ФРН	3	0	0	20—9	6
6. США	2	0	1	16—9	4
7. Канада	1	0	2	20—15	2
8. Австрія	0	0	3	4—27	0

Новий сезон — нові надії	3
На марші 36-й	3
Календар ігор 36-го чемпіонату СРСР. Вища ліга	4
Підсумки, шифри, факти	9
На бистрині благополуччя	9
Без глядачів	14
Лауреати сезону	15
Призи вручено	17
Зниження результативності	20
Клуб хокейних зірок	25
100 бомбардирів вищої ліги	26
Арбітри	28
Повернення	29
За кращу турнірну долю	31
У похід за визнанням	32
Київський хокей	35
Стосунки «Сокола»	35
Лідери	50
Міжнародні зустрічі	54
Найрезультативніші хокеїсти	55
Ювілейні шайби	56
Трамплін у сезон	56
Турнір у Рибинську	58
На світовій арені	59
Сімнадцятиразові!	59
Вісім матчів	65
Сьома перемога	66
Нове сходження	66
Два кроки назад	68

Составитель **Дмитрий Федотович Герасименко**

ХОККЕЙ — 81/82

Справочник-календарь

Киев, издательство «Здоровья»

(На украинском языке)

Редактор *Б. А. Нартовський*

Оформлення художника *М. М. Петренка*

Художній редактор *Н. А. Костинська*

Технічний редактор *В. П. Бойко*

Коректори *Н. К. Сопіженко, Є. Я. Котляр, А. В. Воробйова*

Інформ. бланк № 2481

Здано до складання 01.09.81. Підп. до друку 21.10.81. БФ 09296. Формат 70×108¹/₃₂.
Папір друк. № 1. Гарн. літер. Друк вис. Ум. друк. арк. 3,15. Ум. фарб.-відб. 3,42.
Обл.-вид. арк. 4,42. Тираж 50 000 прим. Зам. 1—2151. Ціна 30 коп.

Видавництво «Здоров'я», 252021, Київ-21, вул. Кірова, 7.

Головне підприємство республіканського виробничого об'єднання «Поліграфкнига»,
252057, Київ, Довженка, 3.